

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV ROMANISTIKY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

ČESKÁ A ŠPANĚLSKÁ FRAZELOGIE, KLÍČOVÉ SLOVO: ZVÍŘATA

Vedoucí práce: PhDr. Jana Pešková, Ph.D.

Autorka práce: Eliška Faloutová

Studijní obor: Španělský jazyk pro evropský a mezinárodní obchod

Ročník: 3.

2016

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice 5. května 2016

.....

Eliška Faloutová

Poděkování

Ráda bych na tomto místě poděkovala PhDr. Janě Peškové, Ph.D. za odborné vedení mé bakalářské práce, cenné připomínky a vstřícný přístup v průběhu konzultací.

ANOTACE

Tématem této bakalářské práce je komparace španělské a české frazeologie. Konkrétně se vymezuje na frazémy, které obsahují název zvířete. Cílem práce je navrhnout možnosti překladu španělských frazémů do českého jazyka a posoudit míru ekvivalence.

Práce se skládá ze dvou částí, teoretické a praktické.

V teoretické části je obecně definována frazeologie a frazém. Následně je zde představena španělská a česká klasifikace a terminologie.

V praktické části je vybraný vzorek frazémů klasifikován z hlediska míry ekvivalence. Následně je každý frazém individuálně analyzován z formální stránky. U každého frazému je rovněž uveden jeho význam, český ekvivalent a kontext. V některých případech je zmíněna i motivace. Pozornost je věnována rovněž stereotypům spojeným se zvířaty, které se projevují ve frazeologii.

Výstupem práce je dvojjazyčný španělsko – český glosář, který obsahuje všechny pozorované španělské frazémy a jejich ekvivalenty v češtině.

Klíčová slova: čeština, španělština, frazeologie, frazém, idiom, zvířata, ekvivalence

ANNOTATION

This bachelor thesis is a comparative study of Spanish and Czech phraseology. It's focused on the phraseological units containing the name of an animal. The aim of this thesis is to propose possibilities of translation of the Spanish phraseological units to the Czech language and indicate the degree of equivalency.

The thesis is divided into two parts, the theoretical part and an analytical part.

In the theoretical part there is defined the phraseology and the phraseological unit in general. Afterwards there is compared the Spanish and the Czech conception – the classifications and terminology.

In the analytical part there is the sample of the phraseological units classified according to the degree of equivalency. Subsequently, each phraseological unit is analysed individually from a formal point of view. Thereafter there is stated the definition, Czech equivalent and context for each unit and in some cases the motivation as well. Besides, there is an attention paid to the stereotypes related to the animals which are manifested in the phraseology.

In conclusion, there is a bilingual Spanish - Czech glossary containing all analyzed Spanish phraseological units and their Czech equivalents.

Key words: Spanish, Czech, phraseology, phraseological unit, idiom, animals, equivalency

Obsah

ÚVOD.....	7
I TEORETICKÁ ČÁST	9
1 Frazeologie a idiomatika jako vědní disciplína.....	9
1.1 IF v českém prostředí	9
1.2 IF ve španělském prostředí.....	10
2 Vztah IF s dalšími vědními disciplínami.....	11
3 Frazém a idiom.....	12
3.1 Terminologie	12
3.2 Definice	13
3.3 Vymezení pojmu <i>frazém a idiom</i>	14
3.3.1 Anomálie ve frazeologii a idiomatice.....	15
3.3.1.1 Anomálie v oblasti paradigmatických jevů	15
3.3.1.2 Anomálie v oblasti syntagmatických jevů	16
3.3.1.3 Anomálie v oblasti gramatických transformací	17
3.4 Kvazifrazém a kvaziidiom	17
3.4 Varianty frazému a idiomu.....	17
3.5 Transformace frazémů a idiomů	18
4 Klasifikace frazeologických jednotek.....	19
4.1 Klasifikace podle Glorie Corpas Pastor	19
4.1.1 Kolokace.....	20
4.1.2 Lokuce	22
4.1.3 Frazeologické výpovědi.....	24
4.1.3.1 Pemie	24
4.1.3.2 Rutinní formule.....	26
4.2 Klasifikace podle Františka Čermáka	27
4.2.1 Kolokační frazémy a idiomy	28
4.2.1 Propoziční frazémy a idiomy.....	29
4.2.1.1 Monosubjektové frazémy a idiomy	29
4.2.1.2 Intersubjektové frazémy a idiomy	30
4.2.2 Lexikální frazémy.....	31
4.2.3 Přirovnání	31

4.3 Česká a španělská terminologie	31
5 Funkce frazémů a idiomů.....	33
6 Motivace frazémů	35
7 Resumé teoretické části	37
II PRAKTICKÁ ČÁST	39
8 Metodologie	39
8.1 Seznam použitých zdrojů pro excerpci frazeologizmů	42
8.2 Seznam použitých dvojjazyčných slovníků	43
9 Klasifikace španělských frazeologizmů	44
9.1 Absolutní ekvivalenty	44
9.2 Částečné ekvivalenty.....	50
9.2.1 Částečné ekvivalenty obsahující synonymický komponent	50
9.2.2 Částečné ekvivalenty odlišné z hlediska struktury	51
9.3 Relativní ekvivalenty	53
9.4 Analogické frazeologizmy	60
9.5 Frazeologizmy bez ekvivalentu.....	71
10 Zhodnocení praktické části	74
10.1 Míra ekvivalence	74
10.2 Formální stránka frazémů	76
10.3 Stereotypy spojené se zvířaty	77
11 Glosář	79
ZÁVĚR	83
RESUMÉ	85
Seznam použitých zdrojů	87
Seznam schémat	90
Seznam tabulek	90
Seznam grafů.....	90

ÚVOD

Frazeologizmy představují nedílnou součást běžné komunikace. Rodilí mluvčí si ve svém jazyce obvykle neuvědomují, že frazeologizmy užívají, jelikož jsou jim tyto výrazy důvěrně známé a je pro ně přirozené se tímto způsobem vyjadřovat. Problém může nastat při přechodu do cizího jazyka, kde se vytrácí naše jistota. Pokud řekne Španěl: „Pracuješ jako osel.“, pravděpodobně nám chce sdělit, že bychom se neměli přepínat a naopak bychom měli zvolnit v našem pracovním tempu. V češtině si však osla spojujeme s jinými vlastnostmi, především s hloupostí. Tyto rozdílné stereotypy mohou vést v mnoha případech k nedorozumění. Z tohoto důvodu považujeme frazeologii za klíčové téma v oblasti studia cizích jazyků a překladu.

Předmětem bádání této bakalářské práce je srovnání české a španělské frazeologie. Konkrétně se práce vymežila na studium španělských frazeologizmů, které obsahují název zvířete. Cílem je navrhnout vhodná překladatelská řešení a posoudit míru ekvivalence.

Práce se skládá ze dvou částí, teoretické a praktické.

Teoretická část obecně definuje frazeologii jako vědu a vymezuje pojem *frazém a idiom*. Stěžejní část spočívá v komparaci českého a španělského pojetí frazeologie. Je zde nastíněna historie a vývoj této vědy v českém i španělském prostředí. Velký prostor je věnován klasifikaci. Konkrétně se zde posuzuje klasifikace a z ní vyplývající terminologie podle návrhů českého lingvisty Františka Čermáka a španělské lingvistky Glorie Corpas Pastor. Dále se v teoretické části pojednává o frazémeh z funkčního hlediska. V závěru je věnovaná kapitola motivací.

V praktické části jsou vybrané frazeologizmy, které obsahují název zvířete, detailně analyzovány. Předmětem zájmu je především volba odpovídajícího českého výrazu a míra ekvivalence. Důležitou součástí analýzy je rovněž klasifikace frazeologizmů z formálního hlediska. Pozornost je věnována také původu frazému, který je v mnohých případech důležitý pro úplné pochopení jeho významu.

Frazeologizmy často obsahují více či méně rozšířené stereotypy. V praktické části je rovněž věnován prostor stereotypům spojeným se zvířaty. Cílem je sledovat, které

stereotypy se projevují ve španělštině a které v češtině, popř. v jaké míře si navzájem odpovídají.

Práce by mohla být přínosná pro překladatele, kteří se v oblasti frazeologie často dostávají do sporných a velmi zapeklitých situací. Vzhledem ke specifické povaze frazeologizmů není vždy snadné, někdy ani možné, najít v jiném jazyce optimální ekvivalent. Jedním z výstupů této práce je španělsko – český glosář, který může posloužit jako zdroj inspirace.

Přínosná může být i pro studenty španělštiny, kteří si chtějí rozšířit slovní zásobu. Jak již bylo zmíněno, frazeologie hraje důležitou roli při studiu cizího jazyka. Dobrá znalost přispívá k plynulosti a přirozenosti projevu.

I TEORETICKÁ ČÁST

1 Frazeologie a idiomatika jako vědní disciplína

Frazeologie a idiomatika (dále jen IF) je disciplína spadající do oblasti lexikologie, jež studuje frazémy a idiomy, tj. „svěrázné jazykové jednotky různého typu a více úrovní“.¹

Ve vztahu k dalším vědním oborům se IF řadí k těm mladším. Ačkoliv tendence shromažďovat lidová moudra a přísloví existuje od pradávna, IF jako samostatná vědní disciplína vznikla až ve 20. století (v období po druhé světové válce).²

1.1 IF v českém prostředí

Jak už bylo zmíněno výše, lidé odjakživa sbírali lidové moudrosti a přísloví a v novějších dobách vznikaly i sborníky.³ Pojem frazeologie se v české literatuře objevuje poprvé na začátku 19. století (J. M. Sychra /1821-22/). Idiomatika je záležitostí až 20. století. Termín idiom byl zřejmě poprvé zaznamenán v Ottově slovníku naučném.

Mezi první české frazeografy, tedy lingvisty, kteří se zabývali popisem frazeologie, patří Josef Matěj Sychra, Jan Šach a František Šebek. Jejich dílo spadá do 20. - 60. let 19. století. Omezují se však spíše na popis správného užívání frazémů. Obecný pohled na IF tedy dosud chybí. Přímou oblastí přísloví se zabývá *Mudrosloví národu slovanského v příslovích*. (1852) F. L. Čelakovského.⁴

Česká frazeologie jako věda je dnes spojená především se jménem Františka Čermáka, autorem čtyřsvazkového *Slovníku české frazeologie a idiomatiky* (1983 – 2007). Během tvorby slovníku pracoval současně na teorii, která v té době na české scéně chyběla.⁵ Jeho články byly shromážděny do sborníku *Frazeologie a idiomatika česká a obecná* (2007).

¹ ČERMÁK, František a Josef FILIPEC. *Česká lexikologie*. 1985. Praha: Academia. S. 166

² ČERMÁK, pozn. 1, s. 166

³ ČERMÁK, pozn. 1, s. 166

⁴ ČERMÁK, František. *Frazeologie a idiomatika česká a obecná: Czech and general phraseology*. V Praze: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1371-0. S. 482 - 483

⁵ ČERMÁK, pozn. 4, s.

Z českých lingvistů lze dále zmínit Josefa Dubského, hispanistu, který se mimo jiné věnoval frazeologii ve vztahu ke španělštině (*Základy španělské lexikologie pro překladatele a tlumočníky*, 1989).

Jiří Doubek přispěl svým slovníčkem frazeologismů *Stručná česko – španělská frazeologie* (1961).

1.2 IF ve španělském prostředí

První tendence shromažďovat přísloví se na území Španělska datují již do 15. století. Za prvního sběratele je považován Marqués de Santillana. První teoretické základy frazeologie jsou položeny v díle Pedra Vallése *Libro de refranes*. (1549). V 16. A 17. století hojně vznikaly slovníky latinských přísloví a jejich španělských ekvivalentů. Později, v 18. – 19. století latinu nahradila především angličtina a francouzština. Pro období 19. století je typická tendence analyzovat Cervantesovo dílo, a to i z hlediska paremiologie (vědě, která studuje přísloví). Dále se v této době projevuje zájem o tematické sbírky jako např. *Refranes de Medicina compilados* (Josef Joaquin Baso).⁶

Významnou osobností frazeologie 20. století je Julio Casares, autor díla *Introducción a la lexicografía moderna* (1950). K tématu výrazně přispěla i autorka Gloria Corpas Pastor se svou knihou *Manual de fraseología española* (1996)⁷. Z klasifikace, která je v tomto manuálu navržena, vychází i tato bakalářská práce.

Mezi současné slovníkáře v oblasti IF patří Varela a Kubath (1994), M. J. Canellada (2001), J. L. González Díaz (2005) a další.

⁶ SCANDOLA, Viviana. *HACIA UNA "HISTORIA DE LA FRASEOLOGÍA ESPAÑOLA"* [online]. [cit. 2016-04-16]. Dostupné z: http://commonweb.unifr.ch/artsdean/pub/gestens/f/as/files/4740/25257_112256.pdf, S. 359 - 368

⁷ CORPAS PASTOR, Gloria. *Manual de fraseología española*. Madrid: Gredos, 1997. ISBN 84-249-1829-0. S. I

2 Vztah IF s dalšími vědními disciplínami

Frazémy a idiomy patří mezi významné stylistické prostředky a tvoří tak důležitou součást všech jazykových disciplín. Je však možné nalézt i určité souvislosti s disciplínami nejazykovými.

Především přísloví vychází z lidových moudrostí. Můžeme tedy mluvit o jisté provázanosti s kulturní antropologií.

S historií (popř. etnografií) souvisí původ některých frazémů. Promítání historických událostí nebo dávných zvyklostí do frazeologie je naprosto přirozený jev, a to jak na úrovni národní (*dopadnout jak sedláci u Chlumce, mluvit do někoho jako do dubu*), tak na úrovni mezinárodní (*Sejdeme se u Filipp, potěmkinovské vesnice*).

Některé frazémy vychází i z literatury jako např. *bojovat s větrnými mlýny* (Don Quijote). Co se týče hudby, lze zmínit slavnou hru W. A. Mozarta *Don Juan*, jejíž hlavní hrdina se stal symbolem pro svůdníka žen a výraz *donchuán* se ustálil v běžném jazyce.

Pro pochopení těchto frazémů jsou nezbytné určité znalosti z historie či umění.

Mnohem častěji však umělecká odvětví z umění z frazeologie naopak čerpají. Velmi často se zde umělci inspirují při hledání názvu pro své dílo, srov. *Nebe na zemi, Rub a líc, Hra s ohněm*. Pro pochopení autorova záměru je v těchto případech nutná znalost obsažené frazeologie.

Psychologie využívá frazeologizmů pro jejich schopnost jednoduchého, ale zato výstižného pojmenování psychologických procesů, které jsou odborným jazykem těžko popsatelné (pro paměťové procesy: *lovit v paměti, sypat z rukávu*).⁸

⁸ ČERMÁK, pozn. 4, s. 15 - 16

3 Frazém a idiom

3.1 Terminologie

Terminologie v oblasti IF není jednotná. Už samotná definice frazému je komplikovaná a z toho plynou i nejasnosti v názvosloví. Každý výraz vyzdvihuje pouze jednu typickou vlastnost nebo je naopak příliš obecný a není zcela zřejmé, která cesta je ta správná. Proto bude dobré situaci trochu zpřehlednit.

Někteří lingvisté používají pojem *ustálené spojení* (*expresión fija*). Ustálenost je na první pohled velmi výrazný znak, avšak projevuje se v různé míře a jen výjimečně lze mluvit o absolutní ustálenosti.⁹ Srov. varianty a gramatické modifikace. Jako obecné pojmenování proto není ideální.¹⁰

Corpas Pastor připouští jako jedno z možných řešení pojmenování *unidad pluriverbal lexicalizada y habitualizada* (lexikalizovaná a ustálená víceslovná jednotka), resp. zkráceně *unidad pluriverbal* (víceslovná jednotka). Je dostatečně obecné a zároveň poukazuje na základní vlastnosti frazeologických jednotek. Ve svém díle však Corpas Pastor užívá termín *unidad fraseológica* (frazeologická jednotka) Zvolila ho z toho důvodu, že je obecně preferovaný mezi lingvisty napříč Evropou.¹¹

Čermák trochu netypicky pracuje s termínem *frazém a idiom*. Přesto, že to na první pohled nemusí být zřejmé, jedná se o jednu jednotku, která je nazírána ze dvou odlišných hledisek a to či ono označení se odvíjí od situace. *Frazém* zdůrazňuje formální stránku výrazu, zatímco *idiom* odkazuje na jeho sémantické rysy. Toto dvojí pojmenování je užitečné zvláště u výrazů, u kterých jedno hledisko přesahuje druhé (srov. prepoziční frazémy typu *na rozdíl od* nebo kvazifrazémy). Pro zjednodušení se často užívá pojem frazém i v širším slova smyslu.¹²

Co se týče etymologie, *frazém* vychází z řeckého *phrasis* (fráze neboli způsob vyjádření). Termín *idiom* má kořeny rovněž v řečtině. *Idióma* znamená „osobní

⁹ Les limites de la phrase figée. GROSS, Maurice. *Langages* 90. 1988, s. 22 cit. In CORPAS PASTOR, pozn. 13, s. 18

¹⁰ CORPAS PASTOR, pozn. 7, s. 18

¹¹ CORPAS PASTOR, pozn. 7, s. 18

¹² ČERMÁK, pozn. 4, s. 33-34

zvláštnost“ (zvláště jazyková). Oba pojmy se do většiny jazyků dostaly z řečtiny přes latinu.¹³

3.2 Definice

Frazém a idiom se obvykle vymezuje na základě jediné vlastnosti. Sémantickou stránku zdůrazňuje definice: „*Frazém a idiom je ustálené a reprodukovatelné spojení prvků (zvláště slov), jehož významem je (zčásti nebo zcela) neodvoditelný z významu jeho složek.*“¹⁴ Čermák tuto definici odmítá, jelikož není obecně platná. Konkrétně nezahrnuje frazémy s monokolokabilním komponentem.¹⁵

Na základě kolokability lze frazém a idiom vnímat jako „*jedinečné spojení minimálně dvou prvků, z nichž některý (popř. žádný) nefunguje stejným způsobem v jiném spojení (resp. více spojeních), popř. se vyskytuje pouze ve výrazu jediném (resp. několika málo)*“.¹⁶ Čermák tuto definici považuje za vhodnou k identifikaci frazému a idiomu v praxi, nicméně jí vytýká důraz na pouze jednu vlastnost.¹⁷

Obecně lze frazém a idiom chápat jako „*takové nemodelové a ustálené syntagma prvků, z nichž (aspoň) jeden je z hlediska druhého členem extrémně omezeného a zavřeného paradigmatu*“¹⁸. Prvkem je tu myšlena běžná jazyková jednotka libovolné úrovně (resp. její určitá forma).¹⁹ Z toho vyplývá, že frazém nemusí být pouze kombinace slov, ale lze nalézt i případy na úrovni morfémů (viz svéhlavý, pecivál, atd.).²⁰ V tomto ohledu je však nutné zmínit nejednotnost názorů. Corpas Pastor uvádí jako jedno z kritérií pro definici frazému víceslovnou a možnost frazeologie na úrovni morfémů ve svém díle nezmiňuje.²¹

Co se týče výše zmíněné definice, je třeba si uvědomit, že jakákoliv kombinace omezené kolokability nemusí být automaticky frazém. Zavádějící může být případ

¹³ ČERMÁK, pozn. 4, s. 482

¹⁴ ČERMÁK, pozn. 4, s. 31

¹⁵ ČERMÁK, pozn. 4, s. 31

¹⁶ ČERMÁK, pozn. 4, s. 31

¹⁷ ČERMÁK, pozn. 4, s. 31

¹⁸ ČERMÁK, pozn. 4, s. 32

¹⁹ ČERMÁK, pozn. 4, s. 32

²⁰ ČERMÁK, pozn. 4, s. 14

²¹ CORPAS PASTOR, pozn. 7, s. 18

víceslovných termínů, např. *vdovka královská*, což je kvazifrazém (o kvazifrazémech viz dál).

Dále je důležité odlišovat od frazémů doslovná homonyma. Srov. *otevřená hlava* v přeneseném smyslu (důvtipný člověk) oproti doslovnému významu ve smyslu chirurgického zákroku. Lze je rozeznat v závislosti na kontextu.²²

3.3 Vymezení pojmu *frazém a idiom*

Čermák resumuje vlastnosti jednotek IF následujícím způsobem: (1) ustálenost pojmenování, (2) paradigmatické aspekty: nezaměnitelnost komponentu, paradigmatická vázanost komponentu, (3) syntagmatické aspekty (z hlediska sémantického i formálního): víceslovnost, syntaktická ustrnulost, sémantická nerozložitelnost, (4) transformační defektivnost.

Někteří lingvisté uvádí jako základní vlastnosti i obraznost nebo například nepřeložitelnost.²³

V souvislosti s obrazností Čermák hovoří o problému nejasné definice metafory a především na příkladech demonstruje neúplnou platnost tohoto pravidla. (viz *dát najevo, na úkor někoho, Sedni si, ať ti kapsa nevisí*).²⁴

Problematikou překladu frazeologizmů se bude zabývat následující práce. Tyto typy výrazů patří k tzv. překladatelským oříškům, ale nelze zde mluvit o úplné nemožnosti překladu.

Hlavním rysem, který definuje frazeologické výrazy, je anomálnost, tedy určité nestandardní chování.²⁵

²² ČERMÁK, pozn. 4, s. 31 - 32

²³ ČERMÁK, pozn. 1, s. 168 - 169

²⁴ ČERMÁK, pozn. 4, s. 13

²⁵ ČERMÁK, pozn. 1, s. 169

3.3.1 Anomálie ve frazeologii a idiomatice

Frazémy a idiomy původně vznikaly v souladu s pravidly běžného jazyka, tj. pravidly sémantickými „založenými na významové slučitelnosti kombinovaných prvků a smysluplnosti jejich výsledné kombinace“, gramatickými a formálními. Jejich dnešní nepravidelnost je zapříčiněna ustáleností výrazů a změnou jazykového systému.²⁶

Podle míry anomálnosti se mluví o tzv. stupni idiomatizace (frazologizace). Mezi oběma vlastnostmi funguje přímá úměra.²⁷

3.3.1.1 Anomálie v oblasti paradigmatických jevů

Obecně lze definovat paradigma jako „třídu založenou na ekvivalentní funkci prvků v témž místě kontextu“. Jeho prvky jsou tedy vzájemně nahraditelné.

Paradigmata mohou být *virtuální* nebo *kolokační*. Virtuální paradigma obsahuje prvky, které se vyznačují společnou funkcí a významem a jsou dána abstraktně. V rámci těchto paradigmat je možné odlišovat různé subtypy (např. paradigma přivlastňovacích adjektiv *psí, kočičí, lví*, atd. se řadí k posesivním adjektivům vztahujícím se k člověku: *otcův, matčin*, atd.).

Oproti tomu kolokační paradigma seskupuje prvky, které lze kombinovat s jedním určitým prvkem (např. k výchozímu prvkem *psí* lze kombinovat *štěkot, chlupy, vrčení*, atd.).²⁸ Jinými slovy dané prvky spojuje jejich kolokabilita (významová a formální spojitelnost). Velmi omezená kolokabilita (monokolokabilita) je typická právě pro oblast frazeologie (např. *dokořán* užíváno v kontextech *otevřít/být/zůstat/nechat dokořán* nebo *třetice* pouze v kontextu *do třetice všeho dobrého*).

S frazeologickými výrazy, na rozdíl od kombinací v pravidelném jazyce, nelze pracovat nebo je přetvářet. Například přídavné jméno *otevřená* může tvořit kombinaci s různými

²⁶ ČERMÁK, pozn. 4, s. 25

²⁷ ČERMÁK, pozn. 4, s. 31

²⁸ ČERMÁK, pozn. 1, s. 170 - 171

podstatnými jmény: otevřená hlava/ krabice/ okna, zatímco výraz *otevřená hlava* v přeneseném smyslu, fungující jako frazém, nelze dále modifikovat.²⁹

Modifikací se frazémy deautomatizují, tedy ztrácejí svůj charakter frazeologizmu. O deautomatizaci (španělsky *desautomatización* hovoří Alberto Zuluaga ve svém článku věnovaném překladu a frazeologii (Traductología y Fraseología³⁰). Jde o frazeologizmy, které jsou nějakým způsobem obměněné za účelem zaujmout čtenáře.³¹ Jako příklad lze uvést i úryvek z předmluvy *Fraseologie a idiomatiky české a obecné* od Františka Čermáka: „v jazyce není všechno syntaktické (gramatické) zlato, co se třpytí“³². V této podobě již však nelze mluvit o frazeologizmu, jelikož se nejedná o ustálené spojení, nýbrž o jeho kreativní variantu. Tato inovovaná spojení se užívají za účelem zaujmout příjemce.³³

3.3.1.2 Anomálie v oblasti syntagmatických jevů

Syntagma je “minimální kombinace dvou obvykle heterogenních prvků, tj. pocházejících (zpravidla) ze dvou různých paradigmat virtuálních.“³⁴ Mohou být *neustálená*, která vznikají pro konkrétní aktuální potřebu, nebo *ustálená*, mezi které patří y frazémy a idiomy. Anomálnost se projevuje např. v případě frazému *psí počasí*, kde jsou oba komponenty navzájem inkompatibilní a ani prvky z jejich virtuálních paradigmat se spolu běžně nekombinují.³⁵

²⁹ ČERMÁK, pozn. 4, s. 30

³⁰ ZULUAGA, Alberto. Traductología y Fraseología. *Paremia* [online]. Madrid, 1999 [cit. 2016-04-20]. Dostupné z: <http://www.paremia.org/wp-content/uploads/P8-85.pdf>

³¹ ZULUAGA, pozn. 30, s. 541 – 542

³² ČERMÁK, pozn. 4, s. 7

³³ ZULUAGA, pozn. 30, s. 541 – 542

³⁴ ČERMÁK, pozn. 4, s. 28

³⁵ ČERMÁK, pozn. 4, s. 28

3.3.1.3 Anomálie v oblasti gramatických transformací

Jisté nestandardní chování lze pozorovat také v oblasti gramatických transformací (srov. Přírůst někomu k srdci a nemožnost vytvoření otázky, pasiva, kondicionálu, imperativu či první osoby singuláru i plurálu.)³⁶

3.4 Kvazifrazém a kvaziidiom

Jak již vyplývá z označení, kvazifrazém/ kvaziidiom je výraz, který se vyskytuje na tzv. periférii IF, tedy na pomezí frazeologie a pravidelného jazyka. Pro tyto kombinace je typický omezený počet anomálních rysů. Pro posouzení centrálnosti (resp. perifernosti) je třeba zvážit i frekvenci a idiomaticnost. Do této periferní oblasti patří např. již zmíněné výrazy s omezenou kolokabilitou komponentů (viz *širé moře*, otevřít *dokořán*), výrazy se synsémantickými komponenty (*na rozdíl od*, *ve srovnání s někým*), víceslovné termíny (*mrtvý chod*, *vdovka královská*), atd.³⁷

3.4 Varianty frazému a idiomu

Ve výčtu vlastností frazému a idiomu se obvykle hned na prvním místě objevuje pojem *ustálenost*. Toto kritérium se ovšem stejně jako ostatní kritéria projevuje v různé míře a méně ustálené frazémy mají své obdoby. Odhaduje se, že se objevují až u jedné čtvrtiny frazeologizmů.³⁸

Podle Zuluagy varianty mají stejný význam, jejich užití se neliší v závislosti na kontextu, jsou částečně identické a ustálené.³⁹

Srov. *Todo queda en casa/ Todo queda en familia/* Todo queda en hogar* (Špinavé prádlo se pere doma.). První dva příklady jsou ustálené a v komunikaci se běžně užívají, na rozdíl od posledního příkladu, který je uměle vytvořen.⁴⁰

³⁶ ČERMÁK, pozn. 4, s. 31

³⁷ ČERMÁK, pozn. 4, s. 42

³⁸ ČERMÁK, pozn. 4, s. 40

³⁹ La fijación fraseológica. ZULUAGA, Alberto. *Thesaurus XXX*. 1975, 225 - 248. cit. In CORPAS PASTOR, pozn. 13, s. 28

Čermák hovoří o variantách ustálených (systémových) a variantách neustálených (autorských). Srov. *nasadit krk/nasadit vlastní krk*.

Variantnost „zahrnuje jevy lexikální, morfologické, syntaktické, popř. i fonologické“⁴¹, jejich funkce však musí zůstat stejná. Pokud dojde ke změně ve funkci, jedná se o tzv. transformaci frazému (viz dále).

Na příkladu *do bílého rána/ do bílého dne* lze pozorovat sémantickou modifikaci, aniž by se změnil význam výrazu jako celku.⁴² Zároveň tento příklad potvrzuje, že v IF se význam celku zpravidla neodvíjí od dílčích významů jeho komponentů. Význam idiomů je integrální.⁴³

3.5 Transformace frazémů a idiomů

„Transformace v IF je takový proces (strukturní nebo gramatické) změny, jehož rezultat (nazývaný také transformace) se od své báze liší funkcí a tedy postavením v textu, avšak je své bázi formálně a v různém stupni podobný.“⁴⁴

Příkladem ustálené transformace je *jehla v kupce sena (z hledat jehlu v kupce sena)*. Transformací vznikají i neustálené výrazy jako např. *postavení něčeho na hlavu (z postavit něco na hlavu)*.

Varianty se od transformací liší tím, že jsou z formálního a sémantického hlediska identické. Jinými slovy je varianta pouze „obměna téže jednotky“⁴⁵. Transformace může produkovat i nové jednotky. Tímto procesem může vzniknout i jednotka, která se již vyčleňuje z oblasti IF, srov. *ostříží pohled z mít pohled jako ostříž*.⁴⁶

⁴⁰ CORPAS PASTOR, pozn. 7, s. 28

⁴¹ ČERMÁK, pozn. 4, s. 40

⁴² ČERMÁK, pozn. 4, s. 40

⁴³ ČERMÁK, pozn. 4, s. 36

⁴⁴ ČERMÁK, pozn. 4, s. 66

⁴⁵ ČERMÁK, pozn. 4, s. 66

⁴⁶ ČERMÁK, pozn. 4, s. 66 - 67

4 Klasifikace frazeologických jednotek

Tato kapitola shrne a porovná terminologii a klasifikaci frazémů podle Glorie Corpas Pastor a Františka Čermáka.

4.1 Klasifikace podle Glorie Corpas Pastor

Pro Corpas Pastor jsou zásadní dva faktory – výpověď a způsob ustálení (*fijación*).⁴⁷

Výpověď „je minimální jednotka komunikace, produkt komunikačního aktu, který obvykle odpovídá jednoduché nebo složené větě, ale může se jednat také o syntagma, či slovo“⁴⁸ Frazémy jsou děleny do dvou skupin v závislosti na tom, zda tvoří úplnou výpověď či nikoliv.⁴⁹

Dále se klasifikace odvíjí od ustálenosti výrazů. Skupinu frazémů, které odpovídají neúplné výpovědi, tj. formálně syntagmatu, tvoří dvě další podskupiny, a to (1) kolokace (*colocaciones*) a (2) lokuce (*locuciones*). Kolokace jsou tvořeny podle pravidelného jazyka. Od běžných pravidelných pojmenování se však liší tím, že jsou ustálené v řeči. Lokuce se pravidelným jazykem neřídí a na rozdíl od kolokací jsou jako ustálené jednotky zakotvené v systému.

Frazémy odpovídající úplným výpovědím jsou označeny jako frazeologické výpovědi (*enunciados fraseológicos*).

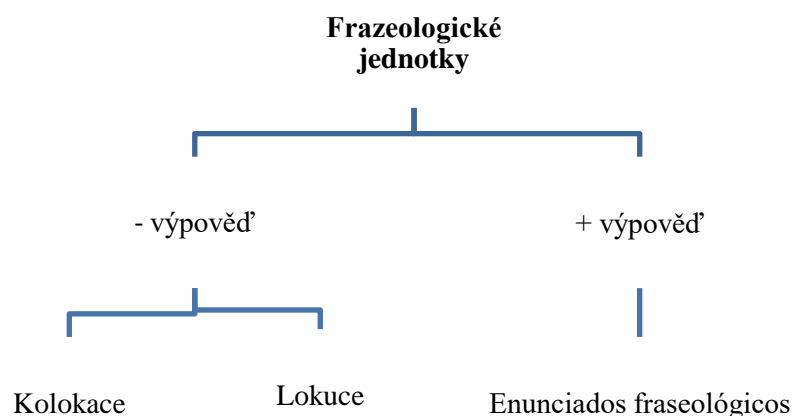
⁴⁷ CORPAS PASTOR, pozn. 7, s. 50

⁴⁸ ZULUAGA, Alberto. *Introducción al estudio de las expresiones fijas*. Frankfurt a.M.: Lang, 1980. ISBN 38-204-6440-9. S. 191 cit. In CORPAS PASTOR, pozn. 7, s. 51

⁴⁹ CORPAS PASTOR, pozn. 7, s. 50

Klasifikaci resumuje následující schéma.

Schéma 1: Klasifikace podle Corpas Pastor

Zdroj: CORPAS PASTOR, Gloria. 1997 (upraveno)⁵⁰

4.1.1 Kolokace

Kolokace lze charakterizovat podle následujících kritérií: (1) netvoří úplnou výpověď, (2) jsou generovány v souladu s pravidelným jazykem, (3) vyznačují se omezenou kolokabilitou, která je dána normou, nikoli systémem jako je tomu v případě lokucí.⁵¹

Corpas Pastor pro svou definici kolokace vychází z názorů více autorů.

Cowie uvádí, že „kolokace je složená jednotka, jejíž člen může být nahrazen jiným, aniž by tato substituce měla vliv na význam ostatních členů“⁵² Tuto vlastnost demonstruje na příkladu *run a business* (vést obchod). *Business* může být nahrazeno výrazem *bus company* (autobusová společnost), ale přenesený význam slova *run* se nezmění.

⁵⁰ CORPAS PASTOR, pozn. 7, s. 52

⁵¹ CORPAS PASTOR, pozn. 7, s. 53

⁵² The Treatment of Collocations and Idioms in Learner's Dictionaries. COWIE, Anthony Paul. *Applied Linguistics* 2 (3). Oxford University Press, 1981, s. 223-235., S. 224 cit. In CORPAS PASTOR, pozn. 7, s. 58-59

Hausmann hovoří o vztahu báze (Basis) a kolokátoru (Kollokator). Báze, řídicí člen, ovlivňuje výběr komponentů, se kterými bude tvořit kombinaci. Tyto závislé členy se nazývají kolokátory. Báze jsou obvykle substantiva. V případě kolokací typu V+Adv je bázi sloveso a v případě typu Adv+ Adj adjektivum.⁵³ Adverbium pouze zesiluje význam verba či adjektiva.⁵⁴

Tento vztah vidíme na příkladu báze s velmi omezenou kolokabilitou *una idea* ve spojení *acariciar una idea*. Substituce slovesa zde není možná, viz **tocar una idea*.⁵⁵

Význam kolokací je pouze částečně kompoziční, jelikož báze zpravidla posouvají význam kolokátoru.⁵⁶ Srov. kolokátor *to run (běžet)* v kolokaci *to run a business* (řídít obchod).

Corpas Pastor klasifikuje kolokace na základě slovnědruhově příslušnosti a syntaktických funkcí komponentů. Navazuje tak na dílo Bersona (1986)⁵⁷ a Hausmanna (1979).⁵⁸ Podle uvedených kritérií odlišuje následující struktury: (1.) substantivum (podmět) + verbum: *estallar una guerra*, (2.) verbum + substantivum (předmět): *desempeñar un cargo*, (3.) adjektivum + substantivum: *mercado negro*⁵⁹, (4.) substantivum + prepozice + substantivum: *enjambre de abejas*, (5.) verbum + adverbium: *llorar amargamente*, (6.) adjektivum + adverbium: *diametralmente opuesto*.⁶⁰

Určité kolokace se typicky vyskytují pouze v určitých registrech (viz *chubascos ocasionales*, *vientos flojos*, atd v meteorologii).⁶¹ Zvlášť omezené výrazivo má odborný

⁵³ Un dictionnaire des collocations est-il possible? HAUSMANN, Franz Josef. *Travaux de Linguistique et de Littérature 17 (1)*. Oxford University Press, 1979, s. 187 - 195. cit. In CORPAS PASTOR, pozn. 7, s. 59

⁵⁴ CORPAS PASTOR, pozn. 7, s. 76

⁵⁵ CORPAS PASTOR, pozn. 7, s. 69

⁵⁶ ALONSO RAMOS, Margarita. *Las funciones léxicas en el modelo lexicográfico de I. Mel'čuk*. 1993. Tesis doctoral. Universidad Nacional de Educación a Distancia, Madrid, S. 162 et On Ways Words Work Together - Topics in Lexical Combinatorics. HEID, Ulrich. *W. Martin et al. (eds)*. 1994, s. 232 cit. In CORPAS PASTOR, pozn. 7, s. 83

⁵⁷ BENSON, Morton, Evelyn BENSON a Robert ILSON. *Lexicographic Description of English*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, 1986, BENSON, Morton, Evelyn BENSON a Robert ILSON. *The BBI Combinatory Dictionary of English: A Guide to Word Combinations*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, 1986 cit. In CORPAS PASTOR, pozn. 7, s. 66

⁵⁸ *A synopsis of linguistic theory, 1930 - 55*. FIRTH, John Rupert. F. R. Palmer (ed.), 1968, s. 168 - 205., Le dictionnaire de collocations. HAUSMANN, Franz Josef. *F. J. Hausmann et al. (eds)*. 1989, s. 1010 cit. In CORPAS PASTOR, pozn. 7, s. 66

⁵⁹ *Mercado negro se může jevit jako lokuce, možnost paradigmatické záměny však poukazuje na kolokaci. viz výraz dinero negro, ve kterém si negro zachovává svůj přenesený význam nelegální.*

⁶⁰ CORPAS PASTOR, pozn. 7, s. 67-75

⁶¹ Beginning the study of lexis. SINCLAIR, John McH. *C. E. Bazell et al.*. 1966, 410 - 430. cit. In CORPAS PASTOR, pozn. 7, s. 86

jazyk, proto se výrazy typu *crear un directorio* nebo *implementar un programa* vyskytují téměř výhradně v informatice. Co se týče žánrů, kolokace se nejčastěji užívají v žurnalistickém stylu, kde je důležitá objektivita. Naproti tomu v uměleckém stylu je tendence užívat neotřelé a osobní jazykové prostředky a kolokace zde proto nejsou tak žádoucí.⁶²

4.1.2 Lokuce

Lokuce je frazeologická jednotka, již lze charakterizovat podle následujících vlastností: (1.) netvoří úplnou výpověď, (2.) ve větě zastává funkci větného členu, (3.) její význam je všeobecně známý a neodůvodňuje se na základě dílčích významů komponentů.⁶³

Poslední kritérium (3) si žádá krátký komentář. Poukazuje na rozsáhlou oblast lokucí, které mají integrální, nekompoziční význam. Heller v této souvislosti uvádí, že dílčí významy komponentů k celkovému významu lokuce přispívají.⁶⁴ Existují případy, kdy je význam celku odvoditelný z komponentů, jako např. *en lugar de*. Jindy je význam odvoditelný pouze částečně, jako např. *guerra sucia* („špinavá válka“), výraz, který označuje válku, kterou vede vláda např. proti teroristickým organizacím bez ohledu na zákony právního státu⁶⁵. Z definice výrazu vyplývá, že přenesený význam lze pozorovat pouze u komponentu *sucia*.⁶⁶

Důležitou vlastností lokucí je také sémantická a morfosyntaktická stabilita (cohesión semántica y morfosintáctica). Jakákoliv modifikace (substituce, vypuštění komponentu, záměna pořadí členů) proto není možná.⁶⁷ Došlo by k desautomatizaci jednotky⁶⁸ (viz 3.3.1.1 *Anomalie v oblasti paradigmatických jevů*).

Corpas Pastor klasifikuje lokuce podle slovních druhů, kterým funkčně odpovídají. Rozlišuje lokuce nominální, adjektivní, adverbialní, verbální, prepoziční a konjunkční.

⁶² CORPAS PASTOR, pozn. 7, s. 87

⁶³ CASARES, Julio. *Introducción a la lexicografía moderna*. 3. ed. Madrid: Consejo Superior de Investigaciones Científicas, 1992. ISBN 978-840-0072-339. S. 170 cit. In CORPAS PASTOR, pozn. 7, s. 88

⁶⁴ Idiomatik. HELLER, Dorothea. *Lexikon der germanistischen Linguistik*. Tübinga: Max Niemeyer, S. 183 cit. In CORPAS PASTOR, pozn. 7, s. 119

⁶⁵ VARELA, Fernando a Hugo KUBARTH. *Diccionario fraseológico del español moderno*. 1. ed. Madrid: Gredos, 1996. Biblioteca románica hispánica, 15. ISBN 84-249-1816-9. cit. In CORPAS PASTOR, pozn. 7, s. 120

⁶⁶ CORPAS PASTOR, pozn. 7, s. 120

⁶⁷ CORPAS PASTOR, pozn. 7, s. 90

⁶⁸ ZULUAGA, Alberto. *Introducción al estudio de las expresiones fijas*. Frankfurt a.M.: Lang, 1980. ISBN 38-204-6440-9. S. 96 cit. In CORPAS PASTOR, pozn. 7, s. 89

Specifickou skupinu tvoří tzv. složené lokuce (*locuciones complejas*), které se skládají z více syntagmat, z nichž jedno je verbální, a dohromady fungují jako klauze.⁶⁹ Pokud by tvořily větu, jednalo by se o jiný typ frazému, frazeologickou výpověď. Nazývají se rovněž lokuce klauzní (*locuciones clausales*). Výraz sám o sobě nevytváří úplnou výpověď (charakteristická vlastnost všech lokucí). Tento typ lokuce obsahuje podmět i přísudek, srov.: *írsele a alguien el santo al cielo* (zapomenout něco⁷⁰), *como quien dice* (přibližně⁷¹).⁷²

Mezi nominální lokuce patří i frazémy tvořené infinitivy jako např. *coser y cantar* (o něčem jednoduchém⁷³) nebo substantizované klauze, srov. *el que dirán* (co na to řeknou ostatní).

Významnou část adjektivních lokucí představují přirovnání (*fuerte como un toro* – silný jako býk).

Adverbiální lokuce často odpovídají i prepozičním syntagmatům (*de pies a cabeza* – od shora dolů).

Nejvíce verbálních lokucí je tvořeno jmenným přísudkem se sponou (*ser el vivo retrato de alguien* - být někomu velmi podobný).

Prepoziční lokuce nelze zaměňovat s pouhým seskupením předložek (*de entre*)
Obsahují obvykle substantivum nebo adverbium (*con vistas a, encima de*).

Konjunkční lokuce (např. *con tal de*) se vymykají tím, že neobsahují spojky. Jako celek však fungují jako spojka.⁷⁴

Co se týče fonetických zvláštností, v této oblasti frazeologie se poměrně často projevuje aliterace, viz následující příklady: *dejado de la mano de Dios* (opuštěný, zapomenutý), *levantar la liebre* (odhalit tajemství) a rým, srov. *corriente y moliente* (solidní), *hecho y*

⁶⁹ CORPAS PASTOR, pozn. 7., s. 94

⁷⁰ Real Academia Española. *Diccionario de la lengua española*. 21. Madrid, 1992. cit. In CORPAS PASTOR, pozn. 7, s. 109

⁷¹ VARELA, Fernando a Hugo KUBARTH. *Diccionario fraseológico del español moderno*. 1. ed. Madrid: Gredos, 1996. Biblioteca románica hispánica, 15. ISBN 84-249-1816-9. cit. In CORPAS PASTOR, pozn. 7, s. 110

⁷² CORPAS PASTOR, pozn. 7, s. 109 - 110

⁷³ CASARES, Julio. *Introducción a la lexicografía moderna*. 3. ed. Madrid: Consejo Superior de Investigaciones Científicas, 1992. ISBN 978-840-0072-339. S. 170 cit. In CORPAS PASTOR, pozn. 7, s. 95

⁷⁴ CORPAS PASTOR, pozn. 7, s. 95 - 106

derecho (solidní), *no tener arte ni parte* (nemít co dočinění s něčím), *cara a cara* (tváří v tvář).⁷⁵

4.1.3 Frazeologické výpovědi

Frazeologické výpovědi, jak vyplývá z jejich pojmenování, tvoří ucelenou výpověď.

Tento typ frazému se dále dělí na dva subtypy. Jsou to na *paremie* (*paremias*) a rutinní formule (*formulas rutinarias*). Důležitými rozlišovacími kritérii jsou závislost na kontextu a význam, resp. funkce. Užití rutinní formule, je vázáno na kontext, zatímco *paremie* jsou v tomto ohledu nezávislé. U rutinních formulí převládá funkce *fatickoá* a expresivní, zatímco pro *paremie* je typická funkce referenční.^{76 77}

4.1.3.1 *Parmie*

Oblast *paremií* definuje 5 Arnaudových kritérií: (1.) lexikalizace, (2.) syntaktická autonomie, (3.) textová autonomie, (4.) kritérium obecné pravdy a (5.) anonymní charakter.⁷⁸

První kritérium lexikalizace splňuje každá frazeologická jednotka. Kritérium (2.) syntaktické autonomie vylučuje kolokace a lokuce, které se v diskurzu vždy kombinují s dalšími jednotkami. (3.) Textová autonomie odlišuje *paremie* od rutinních formulí.⁷⁹

Zvláštní postavení v oblasti *paremií* mají tzv. výpovědi se specifickou hodnotou (*enunciados de valor específico*⁸⁰), které se sem řadí pro svůj charakter textové jednotky. Nesplňují však (4.) kritérium obecné pravdy. Příkladem výpovědi se specifickou hodnotou je frazém *Contigo, pan y cebolla*,⁸¹ který vyjadřuje velmi silnou

⁷⁵ CORPAS PASTOR, pozn. 7, s. 111

⁷⁶ **Corpas Pastor v souvislosti s *paremiemi* uvádí referenční význam (*el significado referencial*). Formulím připisuje význam společenský, diskursivní a expresivní (*el significado de tipo social, discursivo y expresivo*).**

⁷⁷ CORPAS PASTOR, pozn. 7, s. 133-136

⁷⁸ Réflexions sur le proverbe. ARNAUD, Pierre J. L. *Cahiers de lexicologie*. 1991, s. 5-27. cit. In CORPAS PASTOR, pozn. 7, s. 136

⁷⁹ CORPAS PASTOR, pozn. 7, s. 136

⁸⁰ Terminologie inspirovaná Arnaudem (pozn. 78, s. 11)

⁸¹ CORPAS PASTOR, pozn. 7, s. 137 - 139

lásku mezi mužem a ženou, která překoná i různá příkoří.⁸² Nejde o obecně platné konstatování, ale vztahuje se ke konkrétní situaci, k určitým lidem. Neplatí všeobecně. Závislost na kontextu staví tento typ frazému na pomezí paremií a rutinních formulí.⁸³ Některé výpovědi se specifickou hodnotou se formálně podobají složeným lokucím, na rozdíl od nich ale tvoří úplné výpovědi. Týká se to konstrukcí s přísudkem, který lze časovat, srov. *no llegar la sangre al río* (o něčem bez vážných následků)⁸⁴, *haber gato encerrado* (o něčem tajemném). Ani další subtyp paremií, citát, neodpovídá kritériu obecné pravdy. Citáty se obvykle vztahují ke konkrétní události nebo konkrétním okolnostem.⁸⁵ Srov. Jindřich IV, francouzský král, při konverzi ke katolictví pronesl: „*Paris bien vale una misa*“.⁸⁶ Situace se opakuje v případě sloganů, které vznikají za účelem propagace produktu (v případě reklamních sloganů) či politické strany (v případě politických sloganů).

Ani anonymní charakter není všeobecně platným pravidlem, jak dokazují citáty nebo slogany.⁸⁷ Ani slogany, u kterých není známý konkrétní autor, nejsou považovány za anonymní, protože jde o produkt konkrétní skupiny, která se takto propaguje.⁸⁸

Prísloví označovaná jako *refranes* odpovídají všem 5 charakteristickým vlastnostem paremií.⁸⁹ Arnaud zmiňuje navíc jejich didaktický význam. Rada nebo poučení bývá vyjádřeno nepřímou (např. metaforou).⁹⁰ Do této skupiny přísloví patří i zlidovělé citáty, které již se svými autory nejsou spojovány a běžně se užívají. Srov. *Visteme despacio, que tengo prisa* (V rychlosti se snadno chybuje a náprava těchto chyb stojí spoustu času.). Tento výrok údajně vychází z úst některého, ze španělských králů např. Ferninanda VII.⁹¹ Tento citát již zobecnil a nebývá užíván ve spojitosti s králem.

Loci communes jsou původně fráze, které často používali antičtí řečníci na úvod svých promluv. Dnes má tento termín pejorativní nádech (do češtiny se překládají také jako

⁸² DE BARRIOS, Alonso. *Refranero Español*. 1992. cit. In CORPAS PASTOR, pozn. 7, s. 139

⁸³ CORPAS PASTOR, pozn. 7, s. 133

⁸⁴ FONTANILLO MERINO, Enrique. *Larousse Diccionario práctico de locuciones*. 1993. cit. In CORPAS PASTOR, pozn. 7., s. 139

⁸⁵ CORPAS PASTOR, pozn. 7, s. 140

⁸⁶ CLARASÓ, Noel. *Antología de textos, citas, frases, modismos y decires*. Barcelona: Acervo, 1978. S. 965 cit. In CORPAS PASTOR, pozn. 7, s. 141

⁸⁷ CORPAS PASTOR, pozn. 7, s. 141

⁸⁸ ARNAUD, pozn. 78, s. 11 cit. In CORPAS PASTOR, pozn. 7, s. 141

⁸⁹ CORPAS PASTOR, pozn. 7, s. 148

⁹⁰ ARNAUD, pozn. 78, s. 22 cit. In CORPAS PASTOR, pozn. 7, s. 150

⁹¹ CLARASÓ, Noel. *Antología de textos, citas, frases, modismos y decires*. Barcelona: Acervo, 1978. S. 963-968 cit. In CORPAS PASTOR, pozn. 7, s. 147.

otřepané fráze⁹²) V zásadě se shodují s charakteristikou přísloví (refranes), ačkoli zde chybí didaktický záměr a metafora. Typicky se v loci communes skrývá obecně přijatá pravda jako např. *Sólo se vive una vez. – Žijeme jen jednou.* Tyto fráze se užívají za různými účely, např. ke zlehčení atmosféry nebo udržení kontaktu. V tomto ohledu lze pozorovat podobnost s formulemi.⁹³

Obecně se u paremií v mnoha případech zachovaly archaismy v podobě lexika i syntaktických struktur, např. budoucí konjunktiv ve frazému *Otro gallo le cantara, si buen consejo tomara.*⁹⁴ Z formální stránky lze dále pozorovat vypouštění slovesa jako např. *Perro ladrador, poco mordedor.*⁹⁵ Mezi významné výrazové prostředky patří rým: *Quién fue a Sevilla, perdió su silla.*⁹⁶

4.1.3.2 Rutinní formule

Rutinní formule se na rozdíl od paremií vztahují k určitým komunikačním situacím. V konkrétních situacích jsou i očekávané.

Do této skupiny frazeologizmů patří zdvořilostní výrazy (pozdravy, omluvy, poděkování). Pastor oblast rutinních formulí nazývá lingvistickou etiketou. Dále se sem řadí výrazy, které řídí konverzaci (např. *Tú dirás. – Můžeš mluvit.*) a také expresivní výrazy (*¡Habrás se visto!* – údiv) Mimo jiné tyto fráze přispívají k plynulosti projevu mluvčích.

Corpas Pastor rozlišuje dva základní typy, formule diskursivní, které řídí konverzaci, a formule psycho – sociální, mezi které patří zdvořilostní fráze nebo také fráze, které vyjadřují emoce.⁹⁷

V porovnání s lokucemi a paremiemi zde lze pozorovat menší vnitřní stabilitu, což dokazuje možnost variant (př.: *benditos/dichosos los ojos (quete/le ven)* – vyjádření radosti/ údivu při střetnutí někoho po dlouhé době).

⁹² REJMAN, Ladislav. *Slovník cizích slov*. 3. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1971.

⁹³ CORPAS PASTOR, pozn. 7, s. 150 - 151

⁹⁴ CORPAS PASTOR, pozn. 7, s. 151

⁹⁵ CORPAS PASTOR, pozn. 7, s. 156

⁹⁶ CORPAS PASTOR, pozn. 7, s. 158

⁹⁷ CORPAS PASTOR, pozn. 7, s. 186

V oblasti rutinních formulí se lze setkat s ironií nebo s eufemismy (nahrazování Dios výrazem *diez*).⁹⁸ Tato tendence se může vztáhnout i na češtinu, srov. *krutibrko* místo *krucifix*.⁹⁹

4.2 Klasifikace podle Františka Čermáka

Čermák naznačuje několik možností, jak frazémy klasifikovat, avšak ne všechny považuje za vhodné. Stylistickou klasifikaci odmítá pro nejasnost podstaty, sémiotickou pro přílišnou obecnost, etymologickou pro nízkou dostupnost pramenů, sémantickou pro náročnost a neujasněnost kritérií. Kladně se vyjadřuje ke klasifikaci na základě funkcí, která ovšem ještě není kompletně vypracovaná. Z výše zmíněných důvodů proto upřednostňuje klasifikaci formálně – strukturní. V této klasifikaci je základním kritériem rovina, na které se frazém nachází. Vztahy mezi rovinou komponentů a rovinou hotových frazémů reprezentuje následující schéma.¹⁰⁰

Schéma 2: Rozvrstvení frazémů podle Čermáka

Rovina komponentů → výrazu ↓	A morfematická	B Lexikální	C Kolokační	D propoziční
1 morfematická				
2 lexikální	+			
3 kolokační	+	+		
4 propoziční (větná)	+	+	+	
5 polypropoziční monosubjektová			+	+
6 polypropoziční intersubjektová				+

Zdroj: ČERMÁK, František. 2007¹⁰¹

⁹⁸ CORPAS PASTOR, pozn. 7, s. 170 -181

⁹⁹ Národní knihovna ČR. Ježkovy voči. In: *Ptejte se knihovny* [online]. [cit. 2016-04-19]. Dostupné z: <http://www.ptejteseknihovny.cz/dotazy/mestska-knihovna-usti-nad-orlici>

¹⁰⁰ ČERMÁK, pozn. 4, s. 44

¹⁰¹ ČERMÁK, pozn. 4, s. 43

Čermák odlišuje tři základní kategorie. V pořadí podle obsáhlosti jsou to nejpočetnější frazémy kolokační (3¹⁰²), dále frazémy propoziční (4,5,6) a nakonec frazémy lexikální s nejnižším počtem reprezentantů (2).¹⁰³

4.2.1 Kolokační frazémy a idiomy

Kolokační frazémy a idiomy¹⁰⁴ jsou takové frazémy, jejichž „komponenty jsou slova, resp. určité slovní formy, a které samy o sobě ještě netvoří promluvu, větu.“¹⁰⁵ Jde o nejpočetnější a nejvíce různorodou oblast IF.

Tyto výrazy jsou děleny podle sémantiky jejich komponentů. Mezi autosémantické slovní druhy patří substantivum, verbum, adjektivum a adverbium, mezi synsémantické slovní druhy se pak řadí předložky, spojky a částice. Na pomezí jsou zájmena a číslovky, které jsou zde rovněž řazeny do skupiny synsémantických komponentů. Formálně sem patří i monokolokabilní výrazy, u kterých je slovnědruhovú příslušnost diskutabilní a také citoslovce. Frazémy jsou v této souvislosti děleny do tří skupin podle toho, jestli jsou tvořeny (1) autosémantickými (*zlatý důl*) nebo (2) synsémantickými komponenty (*na to tata*), anebo (3) obsahují oba typy (*bez okolků*). Nejvýraznější část této třetí oblasti tvoří víceslovné předložky (*v souvislosti s něčím, na úkor něčeho*, atd.)

Následně jsou frazémy děleny podle slovnědruhovú struktury, a to bez ohledu na syntaktickou strukturu, viz výraz *kápnout božskou* označen etiketou V – A (verbum – adjektivum).

Frazémy typu V-S, které obsahují abstraktní substantiva, zpravidla patří mezi kvazifrazémy. Substantivum tvoří frazém pouze s určitou skupinou sloves, která jsou tímto substantivem determinována.¹⁰⁶ Sloveso vyjadřuje fázi, která může být inchoativní (*projevit zájem*), durativní (*mít zájem*) a terminativní (*ztratit zájem*). Určitá slovesa navíc vyjadřují kauzativitu jako např. *vyvolat zájem*.

¹⁰² Viz schéma

¹⁰³ ČERMÁK, pozn. 4, s. 44

¹⁰⁴ Kolokace v Čermákově pojetí formálně odpovídají lokucím v klasifikaci Corpas Pastor (viz 4.3)

¹⁰⁵ ČERMÁK pozn. 4, s. 44

¹⁰⁶ Terminologií GCP lze substantivum označit jako bázi a verbum jako kolokátor.

Binomiály jsou kombinace dvou komponentů stejného slovního druhu v koordinovaném nebo juxtapozičním spojení (*alfa a omega, hlava nehlava*).¹⁰⁷

4.2.1 Propoziční frazémy a idiomy

Frazémy na propoziční úrovni se klasifikují podle počtu aktérů. Frazémy s jediným aktérem jsou propoziční nebo polypropoziční monosubjektové. Při účasti více aktérů se mluví o frazémech polypropozičních intersubjektových.¹⁰⁸

4.2.1.1 Monosubjektové frazémy a idiomy

Propoziční frazémy tohoto typu se dále člení podle své formální struktury. Frazémy tvořené komponenty z lexikální nebo kolokační roviny se nazývají propoziční (*Ani kuře zadarmo nehrabe.*). Frazémy tvořené komponenty na vyšší, větne, úrovni, jsou označovány jako polypropoziční monosubjektové (*Vrána k vráně sedá, rovný rovného si hledá.*).

Frazémy často obsahují verbální komponent. Podle Čermáka v téměř polovině případů sloveso stojí v přítomném čase ve 3. osobě jednotného čísla a v 70% se jedná o větu oznamovací. Specifická je i intonace, často v podobě klesavé kadence.

Pro tyto jednotky je charakteristická nemožnost paradigmatické záměny. Pokud toto kritérium výraz nespĺňuje, řadí se do kolokací. Např. *pálí ho dobré bydlo* se na první pohled jeví jako propoziční frazém. Jelikož je však možné tento výraz transformovat, např. *pálilo ho dobré bydlo.*, jedná se ve skutečnosti o verbální kolokaci *pálit někoho dobré bydlo*.

Mluvíci užívají frazémy za různými účely. Mezi obvyklé pragmatické funkce patří snaha ovlivnit jednání posluchače (*Jen si dej, seš bledej!*), informovat (*Hlad je nejlepší kuchař.*) nebo vyjádření emocionální reakce (*To je kus!*).

¹⁰⁷ ČERMÁK, pozn. 4, s. 44-52

¹⁰⁸ ČERMÁK, pozn. 4, s. 52

Některé propoziční frazémy lze konkrétně pojmenovat jako přísloví. Ta tvoří necelých 10% celé této oblasti. V minulosti přísloví vznikala v různých souvislostech a pro různé účely, podle kterých je bylo možné klasifikovat jako např. vojenská: „Nejlepší obranou je útok“. Dnes už přísloví zobecnila a, dá se říci, rozšířila své pole působnosti. Pouze přísloví, která se týkají počasí, si zachovala své obecné pojmenování *pranostiky* (např. *Sv. Martin přijel na bílém koni.*).

Značná část propozičních frazémů zprostředkovává kontaktní funkci. Jedná se především o pozdravy (*Poroučím se.*), díky (*Zaplat' pámbu!*), nadávky (*Di k čertu!*), atd. Tyto výrazy bývají označovány jako kontaktní formule. Někdy se rovněž hovoří o rutinních formulích, tj. frázích, které doprovází různé sociální rituály (*Zlom vaz!*, *Jménem zákona!*). Tyto fráze se však nachází na periférii frazeologie.

Mezi propoziční frazémy patří i hesla, kterých se dodnes užívá již jen pár (*Rovnost, volnost, bratrství.*) a citáty (viz vančurovské *Tento způsob léta zdá se mi poněkud nešťastným.*)¹⁰⁹

4.2.1.2 Intersubjektové frazémy a idiomy

Polypropoziční intersubjektové frazémy „jsou vytvářené kombinací alespoň dvou propozic a vztahují se v komunikaci také alespoň ke dvěma mluvčím.“¹¹⁰ Jejich postavení v IF je diskutabilní. Čermák uvádí, že patří již na pomezí mezi IF a drobnými literárními útvary.

Tyto útvary bývají také nazývány kulturními idiomy, jelikož reflektují společenskou kulturu a mezilidské vztahy.

Typicky se do této kategorie řadí pozdravy (A: Na shledanou. – B: Na shledanou.), kontaktní formule (A: Jak se vede? – B: Děkuji, ujde to.), žertovné reakce (A: Proč? – B: Pro slepičí kvoč.“)¹¹¹

¹⁰⁹ ČERMÁK, pozn. 4, s. 53-59

¹¹⁰ ČERMÁK, pozn. 4, s. 59

¹¹¹ ČERMÁK, pozn. 4, s. 59

4.2.2 Lexikální frazémy

Komponenty na morfémové úrovni mohou tvořit lexikální frazémy. Jejich forma je nediskrétní a funkčně vystupují jako jeden lexém. Příklady lexikálních frazémů jsou *tlučhuba, kratochvíle, budižkničemu*.¹¹²

4.2.3 Přirovnání

Přirovnání je idiom, který vyjadřuje vztah podobnosti referenta, který je dán kontextem a modelem, který je součástí idiomu. Vyjádření může být explicitní (*bílý jako sníh*) nebo implicitní (*sněhobílý*). Referentem je většinou člověk a modelem bývá nejčastěji neživý předmět. Tato tendence se nazývá antropomorfizace.

Svou formou zasahuje do různých rovin, jak ukazují příklady lexikálního frazému *sněhobílý*, kolokace *být jako pěst na oko*, prepoziční frazém *to je prašť jako uhod'*.¹¹³

4.3 Česká a španělská terminologie¹¹⁴

Čermák se ve své formální klasifikaci zaměřuje na příslušnost komponentů do různých rovin a rozlišuje tak 3 základní typy frazémů – kolokační, propoziční a lexikální. Corpas Pastor svou klasifikaci vystavěla na kritériu výpovědi a způsobu ustálení a definuje tak rovněž tři základní kategorie – kolokace, lokuce a frazeologické výpovědi. Španělské termíny byly do češtiny přeloženy kalkem z toho důvodu, že se analyzované klasifikace liší a není tak možné najít absolutní ekvivalenty.

Kolokace^{CP} i lokuce^{CP} definované podle Corpas Pastor jsou v Čermákově pojetí zahrnuty do skupiny kolokačních frazémů^Č. Kolokace^{CP} však Čermák vnímá ve vztahu k frazeologii periferně, jelikož jsou tvořeny v souladu s pravidelným jazykem a je u nich tak potlačen princip anomálnosti. Označuje je jako kvazifrazémy^Č. Kolokační frazémy^Č jsou tedy absolutně ekvivalentní pouze k lokucím^{CP}.

¹¹² ČERMÁK, pozn. 4, s. 60

¹¹³ ČERMÁK, pozn. 4, s. 48 - 49

¹¹⁴ Pro přehlednost jsou u termínů uvedeny iniciály autorů

Frazeologické výpovědi^{CP} v zásadě korespondují s propozičními frazémy^Č. Do diskuze se dostává téma intersubjektových propozičních frazémů. Čermák na tyto frazémy nahlíží jako na hraniční oblast mezi IF a drobnými literárními útvary. Podle Corpus Pastor se tyto útvary nachází již nad rámec frazeologie. Z hlediska rozsahu frazém jasně vymezuje jako výraz, který je tvořen minimálně dvěma slovy a maximálně souvětím. Frazeologické výpovědi^{CP} tak absolutně odpovídají propozičním frazémům monosubjektovým^Č.

Z výše uvedeného vymezení frazému vyplývá i rozdílnost názorů obou autorů na lexikální frazémy. Corpus Pastor je jako frazeologizmy neuvažuje.

Corpus Pastor v rámci frazeologických výpovědí definuje dva subtypy, paremie a rutinní formule (fórmulas rutinarias). Termín paremie se užívá i v češtině, častěji se však užívá přísloví. Pro rutinní formule^{CP} Čermák užívá termín kontaktní formule^Č.

Obecně se pojetí obou autorů rozchází v pohledu na možnost syntaktické analýzy frazému a od toho se vyvíjí i rozdílnost v klasifikaci. Corpus Pastor frazémy popisuje i z hlediska syntaktických funkcí komponentů, srov. subtyp verbální lokuce tvořený slovesem a přímým předmětem (*costar un ojo de la cara*).¹¹⁵ Čermák uvádí, že frazém nelze syntakticky rozkládat (viz nemožnost analýzy výrazu *Je z toho hin.*).¹¹⁶ Z toho důvodu se k takovéto syntaktické stavbě v klasifikaci nevyjadřuje.

¹¹⁵ CORPAS PASTOR, pozn. 7, s. 103

¹¹⁶ ČERMÁK, pozn. 4, s. 61

5 Funkce frazémů a idiomů

Funkce frazému jsou v zásadě dvě, sémantická a formální. Vstup frazému do vyšší jednotky je dán jeho kolokabilitou (ze sémantické stránky) a valencí (z formálního pohledu). Výraz se v kontextu aktualizuje a tím se jeho význam konkretizuje (mizí polysémie).

Frazémy slouží především ke komunikaci, ale lze zmínit i další funkce, např. evaluativní (*To je věc!*) nebo metajazyková (např. *mám to na jazyku*). Využívá se zde i estetická hodnota (zvláště u vtipných frazémů) a ekonomičnost.

Strukturní funkce frazému se odráží v možnosti frazému být součástí vyšší jednotky. Z funkčního hlediska je možné frazémy dělit s ohledem na to, zda se kombinují s pravidelnými kolokacemi, popř. slovy (adkolokační frazémy) či propozicemi (adpropoziční). Dále je Čermák dělí podle struktury následovně.

Schéma 3: Klasifikace na základě strukturní složky funkce

A	Adlokační	<i>1 verbální</i>	a) verbo-substantivní (V-S)			
			b) verbo-adjektivní (V-A)			
			c) verbo-adverbální (V-ADV, ADV-V)			
			d) verbo-verbální (V-V)			
	<i>2 nominální</i>	a) adjektivně-substantivní (A-S, S-A)				
		b) substantivně-adverbiální (S-ADV, ADV-S)				
		c) substantivně-substantivní (S-S)				
	<i>3 modifikační</i>	a) adverbiálně-adjektivní (ADV-A)				
		b) adjektivně-adjektivní (A-A)				
		c) adverbiálně-adverbiální (ADV-ADV)				
	<i>4 relační</i>					
		<i>5 substituční aj.</i>				
	B	Adpropoziční	<i>1 modifikační</i>			
				<i>2 relační aj.</i>		

Zdroj: ČERMÁK, František, 2007¹¹⁷

¹¹⁷ ČERMÁK, pozn. 4, s. 62

Např. (A1a) *chytat lelky*, (A4) *ve srovnání s někým*, (A5) *Co (je to) za (člověka)?*, (B1) *pro jednou*, (B2) *Že by*.

Nominativní (pojmenovací) funkce v sobě zahrnuje především deznativní a pragmatickou složku. Deznativní složka se vztahuje ke všem druhům pojmenování. „Je založená na frazému jako znaku k jeho denotátu a nocionální (konceptuální) složce jeho významu.“ Oproti tomu pragmatická funkce se projevuje zvláště u nepravidelných pojmenování, tj. frazémů. Vyjadřuje především emocionální a postojové aspekty.

Deznativní funkce je u kolokací vyjádřena deznatorem ,mezi primární deznatorem patří argumenty (např. *Ta hospoda na rozcestí je zlatěj důl.*) a predikátory (např. *Po chvíli kápnul božskou*). Sekundární (kvalifikační) deznatorem jsou např. *Neslaná nemastná odpověď.*, *Široko daleko není žádný stín*).

Pragmatická funkce je vyjádřena operátory. Mohou být evaluativní, generalizační, expresivní, veritativní (vyjadřující postoj k pravdivosti promluvy/situace), intenzifikační, deiktické (např. *Nějakou tu korunu to stát bude.*), kvantifikační a patří sem i relátory (např. *ve srovnání s*).

V případě propozic je nominativní funkce dána druhem komunikativního vztahu a funkce. (1) Vokativní typ je založen na vztahu mezi mluvčím a posluchačem a zahrnuje expresivní, apelovou i fatickou funkci. (2) Tematický typ stojí na vztahu mluvčího k tématu a vyjadřuje funkci informační. (3) Mediální typ, kde se mluvčí odkazuje na prostředek komunikace, plní funkci metajazykovou aj.

Některé podtypy mají svá konkrétní pojmenování, srov. přípitky, pozdravy, říkanky, průpovídky, atd.¹¹⁸

¹¹⁸ ČERMÁK, pozn. 4, s. 60 - 65

6 Motivace frazémů

Určitá část frazeologie, především přísloví a citáty, vychází z historických událostí a jejich správná interpretace je vázána na vědomosti mluvčích.¹¹⁹ Např.: *Dopadli jako sedláci u Chlumce*. (dopadli špatně, prohráli).

Neznalost původu, resp. motivace frazému, může zapříčinit nesprávné zasazení do kontextu či chybné rozklíčování jeho obsahu. V této souvislosti se nabízí zmínit kolokaci *krokodýlí slzy* (falešné, předstírané slzy). Tento frazém pochází z období křížáckých válek. Vojáci, kteří přicházeli z výprav, vyprávěli o krokodýlech a o jejich falešném pláči, kterým k sobě lákali oběti.¹²⁰ Michal Novotný ve svém článku pro Český rozhlas píše o jistém novináři, který ve svém fejetonu použil právě tento frazém ve smyslu *velké slzy*.¹²¹ Tento článek mě inspiroval k provedení menšího průzkumu v mém okolí. Celkem 30 respondentů různých věkových kategorií a úrovní vzdělání jsem se dotázala na význam *krokodýlích slz*. Pouze jeden respondent odpověděl správně. Dále, kromě dvou respondentů, kteří frazém vůbec neznali, všichni shodně odpověděli „velké slzy“. Počet respondentů nebyl natolik reprezentativní, aby z něj bylo možné vyvozovat seriózní závěry. Byl však dostačující k vytvoření určité představy o tom, že mezi lidmi existují pochybnosti ohledně jeho významu.

Frazémy v sobě mohou nést odkaz některé tradice nebo zvyku. Např. *con la mosca en/detrás de la oreja* (obezřetně) vychází ze zvyku arkebuzírů (vojáků) držet si svou zbraň stále u těla.¹²² *Mosca* zde označuje druh zbraně.

Frazémy obvykle fungují na základě metafory. Podle Lakoffa a Johnsona metafora není pouze básnický prostředek, který se používá pro oživení textu či promluvy. Je součástí našeho pojmového systému, v rámci něhož myslíme a jednáme. Metafora tudíž ovlivňuje naše myšlení a jednání, a to aniž bychom si to uvědomovali.¹²³ Příkladem takového pronikání metafory do našeho myšlení je pojmová metafora „*rozzlobit se*

¹¹⁹ CORPAS PASTOR, pozn. 7, s. 163

¹²⁰ NOVOTNÝ, Michal. Krokodýlí slzy. In: *Český rozhlas* [online]. [cit. 2016-04-19]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/regina/slova/_zprava/129749

¹²¹ NOVOTNÝ, pozn. 120

¹²² BARRIOS, Manuel. *Repertorio de modismos andaluces*. Cádiz: Servicio de Publicaciones, Universidad de Cádiz, 1991. S. 47 cit. In CORPAS PASTOR, pozn. 7, s. 121

¹²³ LAKOFF, George a Mark JOHNSON. *Metafory, kterými žijeme*. Vyd. 2. Překlad Mirek Čejka. Brno: Host, 2014. Teoretická knihovna. ISBN 978-80-7491-152-1. S. 15

znamená *hřát*¹²⁴, jejíž vliv lze pozorovat v obou studovaných jazycích. Ve španělštině se užívá *debate acalorado, sangre caliente, echar chispas*.¹²⁵ V češtině lze nalézt obdobné výrazy: *ohnivá debata, horká krev nebo soptit*.

K tématu metafory se mimo jiné vyjadřuje i Enrique Gutiérrez Rubio ve svém článku *Relación entre la motivación conceptual de unidades fraseológicas y las estrategias traductológicas (español – checo)*.¹²⁶ Na základě díla Dobrovol'ského a Piirainenena (2009) vytváří typologii čtyř základních druhů motivace:

(1) Konceptuální metafora vychází z lidské zkušenosti, srov. *Agachar/ bajar la cabeza* (sklonit hlavu) – podřídít se někomu.¹²⁷

Další možností je (2) symbolika a metafora obecné povahy, které jsou založené na kulturních aspektech, srov. *srdce jako symbol pro emoce* (v západní kultuře) v *Con el corazón en la mano* (Se srdcem na dlani.) – upřímě.¹²⁸

Dále sem patří (3) symbolika a metafora specifické povahy, v tomto případě pro španělštinu, resp. češtinu, kde jsou ke správné interpretaci zapotřebí znalosti dané kultury. Např.: *Exponer(le) los reproches que merece* - frazém, který vychází ze španělské karetní hry.¹²⁹

Poslední typ (4) představují frazémy, jejichž motivace již dnes není známá.

¹²⁴ CORPAS PASTOR, pozn. 7, s. 122

¹²⁵ CORPAS PASTOR, pozn. 7, s. 122

¹²⁶ GUTIÉRREZ RUBIO, Enrique. Relación entre la motivación conceptual de unidades fraseológicas y las estrategias traductológicas (español – checo). *Studia Romanistica* [online]. Ostrava: Universitas Ostraviensis, 2015, 15(1), 51 - 59 [cit. 2016-04-20]. ISSN 1803-6406. Dostupné z:

<http://dokumenty.osu.cz/ff/kro/romanistica/romanistica1-2015-full.pdf>

¹²⁷ SECO, Manuel et al. (2006). Diccionario fraseológico documentado del español actual: locuciones y modismos españoles. Madrid: Santillana. S.216 cit. In GUTIÉRREZ RUBIO, pozn. 126, s. 55

¹²⁸ SECO, pozn. 127, s. 213 cit. In GUTIÉRREZ RUBIO, pozn. 126, s. 55

¹²⁹ SECO, pozn. 271, s. 213 cit. In GUTIÉRREZ RUBIO, pozn. 126, s. 55

7 Resumé teoretické části

V teoretické části byla představena frazeologie jako věda a následně byl stručně zrekapitulován její vývoj v českém a španělském prostředí. Pro úplnost byly nastíněny souvislosti mezi frazeologií a dalšími vědními obory.

V následujícím se pozornost ubírala směrem k samotným jednotkám frazeologie. Co se týče terminologie, v této práci vycházíme z preferencí Čermáka a Corpas Pastor.

Užíváme termín *frazém a idiom*, popř. pouze *frazém* (viz Čermák) a *frazeologická jednotka* (viz Corpas Pastor), pro svůj neutrální charakter připouštíme i termín *frazeologizmus*. Frazémy byly definovány na základě výrazného rysu anomálie, tedy nesouladu s pravidelným jazykem. Anomálnost se projevuje v omezené kolokabilitě komponentů (viz *dokořán, třetice*), možnosti spojení za normálních okolností nekompatibilních komponentů (viz *psí počasí*) nebo také omezení možnosti gramatických transformací (viz **přirostu mu k srdci?*). Anomálie se projevuje v různé míře. Frazémy, u kterých je tento rys potlačen, se nazývají kvazifrazémy (srov. termín *vdovka královská*).

V oblasti frazeologie mají své místo i termíny varianta a transformace. Varianta představuje obměnu frazémů a zachovává formální strukturu. Typicky varianty obsahují jeden odlišný komponent. Naopak transformací vzniká jednotka nová, mění se tedy i její struktura (srov. *hledat jehlu v kupce sena a jehla v kupce sena*).

Významná část teoretické části se věnovala popisu a komparaci dvou odlišných klasifikací frazémů. Předmětem pozorování byly návrhy autorů Corpas Pastor a Čermáka.

Corpas Pastor v první řadě posuzuje kritérium výpovědi. Úplnou výpověď tvoří tzv. frazeologické výpovědi, oproti tomu kolokace a lokuce představují pouze její část. Druhým rozlišovacím kritériem je způsob ustálení. Kolokace korespondují s pravidelným jazykem a jsou ustálené pouze v řeči. To znamená, že se její komponenty často kombinují. Oproti tomu lokuce a frazeologické výpovědi jsou ustálené v systému jazyka.

Čermák nahlíží na frazémy pouze z hlediska jejich struktury a definuje 3 základní kategorie: kolokační, propoziční a lexikální frazémy. Kolokační frazémy odpovídají syntagmatu, propoziční frazémy větě a lexikální frazémy kompozitu.

Obě klasifikace se navzájem liší v následujícím. (1) Kolokace, jak jsou definovány Corpus Pastor, staví Čermák na periférii frazeologie a označuje je jako kvazifrazémy. (2) Kolokační frazémy, jak je definuje Čermák, jsou v pojetí Corpus Pastor označeny jako lokuce. Z formálního hlediska proto můžeme hovořit o absolutní shodě, odlišná je pouze terminologie. (3) Čermák, oproti Corpus Pastor, zahrnuje do frazeologie i kompozita, tj. lexikální frazémy.

Čermákova klasifikace působí velmi snadno aplikovatelně, neboť je zde posuzováno pouze jedno hledisko, struktura. Navzdory tomu jsme se rozhodli v praktické části použít klasifikaci španělské autorky Corpus Pastor, jelikož klasifikujeme španělské frazémy.

Po shrnutí klasifikací následovalo krátké pojednání o frazémech z funkčního hlediska. Na závěr teoretické části byl věnován prostor motivaci. Frazémy obvykle vychází z historické události či z lidských zkušeností. Velmi často obsahují metaforu. Motivací se budeme zabírat i v praktické části.

II PRAKTICKÁ ČÁST

8 Metodologie

Tematicky se tato práce vymezi na frazémy, které obsahují název zvířete.

Analyzovaný vzorek byl shromážděn excerpci z vybraných slovníků, jazykových příruček a internetových databází (viz 8.1 Seznam použitých zdrojů pro excerpce frazeologizmů).

České ekvivalenty byly voleny podle návrhů dvojjazyčných slovníků (viz 8.2 Seznam použitých dvojjazyčných slovníků), popř. na základě naší znalosti české frazeologie v konfrontaci se *Slovníkem české frazeologie a idiomatiky* (Čermák 2009).¹³⁰

Frazémy byly následně klasifikovány z hlediska míry ekvivalence. Zvolili jsme klasifikaci V. K. Mokijenkova et al.¹³¹, která byla původně vytvořena za účelem porovnání české a ruské frazeologie, pro svůj obecný charakter je však aplikovatelná i na další jazyky včetně španělštiny a češtiny. Kromě formální a sémantické stránky se zde posuzuje i obraznost (vnitřní forma). Celkem je definováno pět tříd frazémů:

(1) **Absolutní ekvivalenty** (polnyje ekvivalenty) jsou totožné ve všech ohledech. Jsou shodné formálně i sémanticky (obsahují stejný přenesený význam) a vytváří totožný obraz. Např.: Cintura de avispa – vosí pas.

(2) **Částečné ekvivalenty** (častičnyje ekvivalenty) jsou shodné po sémantické stránce a obsahují stejný nebo velmi podobný obraz. Navzájem se liší v jednom aspektu.

Nejčastěji obsahují jeden synonymický komponent (např. un lobo con piel de cordero – vlk v rouše beránčím), dále se mohou lišit počtem komponentů nebo strukturou (např. Perro labrador, poco mordedor. – Pes, který štěká, nekouše.)

¹³⁰ ČERMÁK, František, Jiří HRONEK a Jaroslav MACHAČ. Slovník české frazeologie a idiomatiky. 2., přeprac. a dopl. vyd., V nakl. Leda vyd. 1. Praha: Leda, 2009. ISBN 978-80-7335-215-8.

¹³¹ MOKIJENKO, Valerij Michajlovič, T MALINSKI a Ludmila STĚPANOVA. *Russkaja frazeologija dlja Čechov*. 1. vyd. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1995. ISBN 80-706-7505-5. S. 27-28

(3) **Relativní ekvivalenty** (otnositeľnyje ekvivalenty) jsou formálně¹³² i sémanticky shodné. Představují však částečnou záměnu obraznosti. Např. A paso de tortuga – hlemýždím tempem.

(4) **Analogické frazeologizmy** (frazelogičeskije analogi) si odpovídají pouze funkčně, jsou tedy shodné po sémantické stránce a patří do stejné stylistické roviny. Formální hledisko zde nehraje žádnou roli, strukturně mohou být frazémy stejné nebo naprosto odlišné. Důležitým rozlišovacím aspektem tohoto typu je obraznost, která je v obou případech odlišná. Např. Por la boca muere el pez. – Mluviti stříbro, mlčeti zlato.

(5) **Frazeologizmy bez ekvivalentu** (bezekvivalentnyje frazeologizmy) jsou obvykle úzce spjaty s kulturou daného národa a tím pádem nepřeložitelné. V naší klasifikaci jsme tuto skupinu rozšířili o všechny frazeologizmy, pro které v češtině neexistuje frazeologický ekvivalent. V takových případech se přistupuje k překladu opisem. Např. Ser un elefante blanco – o něčem drahém, ale neužitečném.

¹³² Formální stránka tohoto typu v klasifikaci není explicitně vyjádřena, ale vyplývá z příkladů, které autoři uvádějí, srov.: smotret' kak baran na novyje vorota(koukat jako beran na nová vrata) - koukat jako tele na nová vrata.

Pro lepší orientaci klasifikaci zrekapituluje následující tabulka:

Tabulka 1: Klasifikace podle míry ekvivalence

	<i>Sémantická stránka</i>	<i>Formální stránka</i>	<i>Obraznost</i>
Absolutní ekvivalenty	Totožná	totožná	totožná
Částečné ekvivalenty	totožná	odlišná	totožná/ velmi blízká
	totožná	totožná	totožná/ velmi blízká (přítomnost synonymických komponentů)
Relativní ekvivalenty	totožná	totožná	částečná záměna
Analogické frazeologizmy	totožná	není rozhodující	odlišná
Frazeologizmy bez ekvivalentu	----	---	---

Frazémy, které mají v druhém jazyce svůj ekvivalent, se vždy shodují po sémantické stránce. V opačném případě by nebylo možné hovořit o ekvivalenci. Význam zde hraje klíčovou roli.

Každý frazém je individuálně analyzován podle následujícího schématu: *kategorie* (z formálního hlediska), *význam*, *český ekvivalent*, *kontext*. U většiny příkladů je rovněž věnován *motivaci*.

Kategorie vychází z terminologie G. Corpas Pastor¹³³. Definice (význam) frazeologizmů byly obvykle uvedeny ve slovnících, ze kterých byly výrazy excerpovány, popř. byl význam konzultován se Slovníkem Španělské královské akademie.¹³⁴ Praktické použití frazémů (*kontext*) bylo obvykle čerpáno z InterCorpu¹³⁵ nebo korpusu CREA¹³⁶, popř. ze slovníků nebo internetových zdrojů (každý příklad je ocitován).

Po původu (*motivaci*) frazémů jsme pátrali v publikaci *Zakopaný pes, aneb, O tom jak, proč a kde vznikla některá slova, jména, rčení, úsloví, pořekadla a přísloví*. (Pokorný, 1976)¹³⁷ a na internetu. Z internetových zdrojů jsme využívali především stránky Sergia Vázqueze¹³⁸ a internetovou databázi frazeologizmů, kterou spravuje Instituto Cervantes.¹³⁹ Původ frazeologizmů je často nejasný. Existují různé verze, které však nelze s jistotou potvrdit ani vyvrátit, nejde tedy o vědecký fakt. Z tohoto důvodu bylo čerpáno i z neoficiálních zdrojů a uvedené motivace je třeba uvažovat pouze jako hypotézy.

V závěru zhodnotíme sledovanou míru ekvivalence a zastoupení jednotlivých formálních typů (kategorií). Práce se bude rovněž zabývat stereotypy spojenými se zvířaty a jejich projevem v jazyce, zejména srovnáním situace v češtině a španělštině. Přehled španělských frazémů a jejich českých ekvivalentů poskytne dvojjazyčný glosář.

8.1 Seznam použitých zdrojů pro excerpci frazeologizmů

1. CANTERA, Jesús a GOMIS BLANCO, Pedro. *Diccionario de fraseología española: locuciones, idiotismos, modismos y frases hechas usuales en español (su*

¹³³ CORPAS PASTOR, pozn. 7

¹³⁴ REAL ACADEMIA ESPAÑOLA. Diccionario de la lengua española [online]. Vyd. 23. Madrid, 2014 [cit. 2016-04-10]. Dostupné z: <http://www.rae.es/>

¹³⁵ Český národní korpus - InterCorp. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha. [online][cit. 2016-04-11]. Dostupné z: <http://www.korpus.cz>

¹³⁶ REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CREA) [online]. *Corpus de referencia del español actual*. [cit. 2016-04-11] Dostupné z: <http://www.rae.es>

¹³⁷ POKORNÝ, Jindřich. *Zakopaný pes, aneb, O tom, jak, proč a kde vznikla některá slova, jména, rčení, úsloví, pořekadla a přísloví*. 1. vyd. Praha: Albatros, 1976.,s.380-382

¹³⁸ Significado y Origen de Expresiones Famosas [online]. VÁZQUEZ, Sergio. [cit. 2016-04-10]. Dostupné z: <https://sigificadoyorigen.wordpress.com>

¹³⁹ REFRANERO MULTILINGÜE [online], Instituto Cervantes. [cit. 2016-04-10]. Dostupné z: <http://cvc.cervantes.es/lengua/refranero/>

interpretación). Madrid: Abada, 2007. 429 s. Referencias. Lengua. ISBN 978-84-96258-97-6.

2. DANTE, Ana. *Expresiones fijas clasificadas en funciones comunicativas: ¡Es pan comido!*. Madrid: Edinumen, 2008, 117 s. ISBN 978-84-95986-12-2.

3. MUÑOZ-BASOLS, Javier. *Spanish idioms in practice: understanding language and culture*. xvi, 215 s. ISBN 978-0-415-53392-8.

4. GÓMEZ GONZÁLES, Alba a Clara UREÑA TORMO. *Locuciones y refranes para dar y tomar: El libro para aprender más de 120 locuciones y refranes del español. Niveles B2 y C1*. 1. Alcalá de Henares: Servicio de Publicaciones de la Universidad de Alcalá, 2014, 148 s. ISBN 978-84-16133-475.

5. Real Academia Española. *Diccionario de la lengua española* [online]. Vyd. 23. Madrid, 2014 [cit. 2016-04-10]. Dostupné z: <http://www.rae.es/>

8.2 Seznam použitých dvojjazyčných slovníků

1.SAVAIANO, Eugene a Lynn W WINGET. *Španělské idiomy: Modismos Españoles*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2009, 304 s. Jazykové učebnice pro samouky (Computer Press). ISBN 978-80-251-2481-9.

2. DOUBEK, Jiří. *Stručná česko-španělská frazeologie*. 1.vyd. Praha: SPN, 1961, 253 s.

3. BAJGER, Kryštof. *Španělsko-české idiomatické vazby*. Bohumín: Impex, 2001, 78 s. ISBN 80-86035-25-5.

9 Klasifikace španělských frazeologizmů

Tato kapitola se bude věnovat již samotnému rozboru sesbíraných dat podle zásad, které byly uvedeny v kapitole 8 *Metodologie*. Frazémy jsou nejdříve rozděleny do skupin podle míry ekvivalence a následně individuálně analyzovány.

9.1 Absolutní ekvivalenty

Absolutní ekvivalenty jsou totožné ve všech aspektech.

Cintura de avispa

Kategorie: Nominální lokuce

Význam: Velmi štíhlý pas¹⁴⁰

Český ekvivalent: Vosí pas¹⁴¹

Kontext: „... ni gota de grasa , espaldas anchas que descendían en una tersa línea de músculos hasta la *cintura de avispa* y unas largas piernas duras y ágiles que habrían hecho palidecer de envidia al mejor boxeador.“¹⁴²

Motivace: Tvar vosího těla je uprostřed zúžený a tím připomíná štíhlý pas.

A caballo regalado, no le mires los dientes.

Kategorie: Poremie (refrán)

Význam: Dárek by se měl přijmout s vděkem a bez připomínek. Je velmi nezdvořilé posuzovat jeho kvalitu nebo poukazovat na případné nedostatky.¹⁴³

¹⁴⁰ CANTERA, Jesús a GOMIS BLANCO, Pedro. Diccionario de fraseología española: locuciones, idiotismos, modismos y frases hechas usuales en español (su interpretación). Madrid: Abada, 2007. 429 s. Referencias. Lengua. ISBN 978-84-96258-97-6.

¹⁴¹ ČERMÁK, pozn. 130

¹⁴² VARGAS LLOSA, Mario. La tía Julia y el escritor. Barcelona: Seix Barral, 1977. in Český národní korpus – InterCorp, pozn. 135
<<http://www.korpus.cz>>

Český ekvivalent: Darovanému koni na zuby nehled'.¹⁴⁴

Kontext: „Tienen suerte de haber heredado la casa de sus padres, aunque no es la casa de sus sueños. *A caballo regalado, no le mires los dientes.*“¹⁴⁵

Motivace: Na koňských trzích dříve zákazníci ověřovali stáří a zdravotní stav koně podle kvality jeho zubů.¹⁴⁶ V případě daru je nezdvořilé posuzovat jeho kvalitu či vlastnosti.

Lágrimas de cocodrilo

Kategorie: Nominální lokuce

Význam: Předstírané slzy¹⁴⁷

Český ekvivalent: Krokodýlí slzy¹⁴⁸

Kontext: „Deben dejar de derramar *lágrimas de cocodrilo* por la muerte de los inmigrantes y los refugiados en las fronteras externas Europas para luego seguir con su orden del día e inyectar más dinero en unos controles fronterizos aún más estrictos.“¹⁴⁹

Motivace: Do Evropy se tento výraz dostal díky vojákům, kteří se vraceli z křížových výprav a vyprávěli o záludných krokodýlech, kteří k sobě předstíraným pláčem lákali oběti.¹⁵⁰

Acostarse con las gallinas

Kategorie: Verbální lokuce

¹⁴³ REFRANERO MULTILINGÜE, pozn. 139

¹⁴⁴ SAVAIANO, Eugene, Lynn W WINGET a David UTRERA DOMÍNGUEZ. Španělské idiomy: Modismos Españoles. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2009. Jazykové učebnice pro samouky (Computer Press). ISBN 978-80-251-2481-9.

¹⁴⁵ REPERTORIO [online] Centre collégial de développement de matériel didactique. 2009 [cit. 2016-04-10].

Dostupné z: http://expressions.ccdmd.qc.ca/repertoire_es.php

¹⁴⁶ REFRANERO MULTILINGÜE, pozn. 139

¹⁴⁷ REAL ACADEMIA ESPAÑOLA, pozn. 134

¹⁴⁸ ČERMÁK, pozn. 130

¹⁴⁹ DE HAAS, Hein. *El alto coste del control fronterizo total*. Paříž: PressEurop, 2013 in *Český národní korpus – InterCorp*, pozn. 135

¹⁵⁰ NOVOTNÝ, Michal. Krokodýlí slzy. In: *Český rozhlas* [online]. [cit. 2016-04-19]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/regina/slova/_zprava/129749

Význam: Jít brzy spát.¹⁵¹

Český ekvivalent: Jít spát se slepicemi¹⁵²

Kontext: ¿Qué haría dando vueltas a esas horas el caballero abogado , que solía acostarse con las gallinas?¹⁵³

Motivace: Slepice chodí spát brzy.

Estar para el gato

Kategorie: Verbální lokuce

Význam: Vyjádření opovržení¹⁵⁴

Český ekvivalent: Být pro kočku¹⁵⁵

Kontext: „Tira eso, que ya está para el gato.“¹⁵⁶

Motivace: K tomuto frazému se vážou dva různé příběhy. Jeden příběh vypráví o vévodovi, který svému chudému poddanému stále něco sliboval, ale své sliby neplnil. Poddaný jednoho dne vévodovi vzkázal, že jeho sliby krmil svou kočku, a ta posla. Další povídka nás zavede do německé kovářské dílny v 16. století. Kovář se rozhodl vyzkoušet charakter svých zákazníků a odměnu za svou práci ponechal zcela na jejich uvážení. Tato strategie se mu nevyplatila. Zákazníci jeho práci uznali, poděkovali mu, ale nezaplatili nic. Naštvaný kovář svou „odměnu“ vždy přenechal kočce. Kočka po čase posla a kovářská dílna zkrachovala. Co je pro kočku, je tedy k ničemu.¹⁵⁷

Como el gato y el perro/ como el gato y el perro

Kategorie: Adverbiální lokuce

¹⁵¹ REAL ACADEMIA ESPAÑOLA, pozn. 134

¹⁵² SAVAIANO, pozn. 144

¹⁵³ CALVINO, Italo. *Nuestros antepasados*. Barcelona: Bruguera, 1984. in Český národní korpus – Intercorp, pozn. 135

¹⁵⁴ REAL ACADEMIA ESPAÑOLA, pozn. 134

¹⁵⁵ POKORNÝ, pozn. 137, s.380-382

¹⁵⁶ SAVAIANO, pozn. 144

¹⁵⁷ POKORNÝ, pozn. 137, s. 380 - 382

Význam: O dvou lidech, kteří jsou věčně ve sporu, mají špatné vztahy.¹⁵⁸

Český ekvivalent: Jako pes a kočka

Kontext: „Según la leyenda familiar , Birger y Gottfried siempre andaban *como el perro y el gato* , peleándose por el poder y la influencia en la empresa familiar.“¹⁵⁹

Motivace: Kočka a pes se obvykle špatně snášejí.

La parte de(l) león

Kategorie: Nominální lokuce

Význam: Velká¹⁶⁰, nejlepší, nejvýznamnější část¹⁶¹

Český ekvivalent: Lví podíl¹⁶²

Kontext: „El jefe de nuestra empresa se queda siempre con *la parte de león* y dice que quien da parte de sus cohechos, de sus turtos hace derechos.“¹⁶³

Motivace: Lev má ze svého postavení krále zvířat nárok na ten nejlepší/ největší podíl.

Oveja negra (de la familia)

Kategorie: Nominální lokuce

Význam: Osoba, která se v rámci rodiny nebo jiného menšího společenství lidí liší od ostatních, a to v negativním smyslu.¹⁶⁴

Český ekvivalent: Černá ovce (rodiny)¹⁶⁵

Kontext: „, Mi hermano es abominable. Nos da vergüenza. Es *la oveja negra de la familia*.“¹⁶⁶

¹⁵⁸ CANTERA, pozn. 140

¹⁵⁹ LARSSON, Stig, *Los hombres que no amaban a las mujeres*. Přeložili Martín Lexell a Juan José Ortega Román. Barcelona: Ediciones Destino, 2008. in Český národní korpus – InterCorp, pozn. 135

¹⁶⁰ BAJGER, Kryštof. *Španělsko-české idiomatické vazby*. Bohumín: Impex, 2001, 78 s. ISBN 80-86035-25-5.

¹⁶¹ CANTERA, pozn. 140

¹⁶² DOUBEK, Jiří. *Stručná česko-španělská frazeologie*. 1.vyd. Praha: SPN, 1961, 253 s.

¹⁶³ BAJGER, pozn. 160

¹⁶⁴ REAL ACADEMIA ESPAÑOLA, pozn. 134

¹⁶⁵ SAVAIANO, pozn. 144

Motivace: Mezi bílými ovce se černá ovce nejvýrazněji odlišuje. Černá barva symbolizuje pejorativnost, která je ve frazému obsažena.

Hincharse/inflarse como un pavo

Kategorie: Verbální lokuce

Význam: Být pyšný, namyšlený¹⁶⁷

Český ekvivalent: Nadýmat se jako páv¹⁶⁸

Kontext: „Ballarín se toma la popularidad con humor. "Con 76 años, creo que se me ha pasado la hora de *hincharme como un pavo*", comenta diciendo que él siempre escribe en función de lo que es, un cura, y "eso siempre va bien porque así no tienes los aires de escritor".¹⁶⁹

Tiempo de perros

Kategorie: Kolokace

Význam: Špatné počasí¹⁷⁰

Český ekvivalent: Psí počasí¹⁷¹

Kontext: „Mientras hablábamos - hacía un *tiempo de perros* , pero se esperaba que mejorase para el fin de semana.“¹⁷²

Motivace: Pes je v Bibli vykreslen jako nečisté a opovrženíhodné zvíře. Odtud pes jako symbol něčeho negativního.¹⁷³

¹⁶⁶ REPERTORIO, 145

¹⁶⁷ CANTERA, pozn. 140

¹⁶⁸ ČERMÁK, pozn. 130

¹⁶⁹ EL MUNDO (15/06/1996). Perfil de Mossen Ballarín. Sacerdote y escritor. Madrid, 1996. in REAL ACADEMIA ESPAÑOLA, pozn. 136

¹⁷⁰ REAL ACADEMIA ESPAÑOLA, pozn. 134

¹⁷¹ ČERMÁK, pozn. 130

¹⁷² MCEWAN, Ian. Expiación. Přeložil: Jaime Zulaika. Barcelona: Editorial Anagrama, 2005. in Český národní korpus – InterCorp, pozn. 135

¹⁷³ VAJDLOVÁ, Miloslava. Tisty, vyžlata i masojedky k ničemuž neúčinné aneb analýza sémantického pole a čeledi slova pes ve staré češtině. *Naše řeč* [online][cit. 2016-04-25]. Dostupné z: http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7777#_ftn13

Status kolokace dokazuje možnost paradigmatické záměny, srov. *vida de perros*.

Vida de perros

Kategorie: Kolokace

Význam: Život, který za moc nestojí¹⁷⁴

Český ekvivalent: Psí život¹⁷⁵

Kontext: „Veo muy pocas mujeres en las minas, pero hay unas cuantas con agallas suficientes para acompañar a sus maridos en esta *vida de perros*.“¹⁷⁶

Motivace: Negativní konotace vychází z biblické interpretace psa jako zavrženého, nečistého živočicha.¹⁷⁷

Como el pez en el agua (como abeja en flor)

Kategorie: Adverbiální lokuce

Význam: Ve vlastním prostředí; (cítit se) pohodlně, spokojeně¹⁷⁸

Český ekvivalent: Cítit se jako ryba ve vodě.¹⁷⁹ / Být ve svém živlu¹⁸⁰

Kontext: „Estoy muy a gusto en este trabajo. Soy como el pez en el agua.“¹⁸¹

Motivace: Pro rybu, resp. včelu, je voda, resp. květina, přirozeným prostředím.

První španělská varianta se absolutně shoduje s variantou českou. Druhý frazém, který obsahuje včelu, se v češtině neobjevuje. Obě španělské varianty fungují na stejném principu: ve svém přirozeném prostředí se každý cítí dobře.

¹⁷⁴ CANTERA, pozn. 140

¹⁷⁵ ČERMÁK, pozn. 130

¹⁷⁶ ALLENDE, Isabel. *Hija de la fortuna*. 1999. in Český národní korpus – InterCorp, pozn. 135

¹⁷⁷ VAJDLOVÁ, pozn. 173

¹⁷⁸ CANTERA, pozn. 140

¹⁷⁹ ČERMÁK, pozn. 130

¹⁸⁰ BAJGER, pozn. 160.

¹⁸¹ REPERTORIO, pozn. 145

9.2 Částečné ekvivalenty

Částečné ekvivalenty vytváří stejnou nebo velmi blízkou obraznost. V jednom aspektu se však odlišují. Patří sem frazémy, které obsahují synonymické komponenty a frazémy odlišné strukturou.

9.2.1 Částečné ekvivalenty obsahující synonymický komponent

Quando el gato no está, los ratones bailan

Kategorie: Poremie (refrán)

Význam: Absence autority vyvolává pocit bezmezní volnosti, která vede k nepravostem.¹⁸²

Český ekvivalent: Když kocour není doma, myši mají pré.¹⁸³

Kontext: „Cada vez que se ausenta el maestro, los alumnos arman jaleo. *Quando el gato no está, los ratones bailan.*“¹⁸⁴

Motivace: Kocour je vzhledem k myším vnímán jako autorita.

Obraznost v obou frazémeh je téměř totožná. Mít pré (volnost) a tančit zde lze vnímat synonymně.

Lobo con piel de cordero

Kategorie: Nominální lokuce

Význam: Zlý, záłudný člověk, který předstírá dobré úmysly.¹⁸⁵

Český ekvivalent: Vlk v rouše beránčím¹⁸⁶

¹⁸² REFRANERO MULTILINGÜE , pozn. 139

¹⁸³ ČERMÁK, pozn. 130

¹⁸⁴ REPERTORIO, pozn. 145

¹⁸⁵ CANTERA, pozn. 140

¹⁸⁶ SAVAIANO, pozn. 144

Kontext: „... mientras que vemos a los EE.UU. como un *lobo con piel de cordero* , un socio a la vez que enemigo.“¹⁸⁷

Motivace: Tento frazém pochází z Bible. Ježíš varoval své žáky před falešnými proroky těmito slovy:“ Pilně se varujte falešných proroků, kteří přicházejí k vám v rouše beránčím, ale uvnitř jsou vlci hltaví.“¹⁸⁸

Roucho představuje poetické vyjádření kůže, z toho důvodu jsou zde uvažovány jako synonymické komponenty.

9.2.2 Částečné ekvivalenty odlišné z hlediska struktury

Tener ojos/ tener vista de lince

Kategorie: Verbální lokuce

Význam: Mít velmi dobrý zrak¹⁸⁹

Český ekvivalent: Mít oči/ vidět jako rys¹⁹⁰

Kontext: „Gould llevaba un sombrero de lana, un poco ladeado, de forma que una oreja estaba cubierta y la otra no. Con aquel aspecto se requería una *vista de lince* para darse cuenta de que era un genio.“¹⁹¹

Motivace: Frazém se vztahuje k antické legendě o bystrozrakém Lynkeovi, který se účastnil expedice na Kolchidu. Údajně viděl na míle daleko a jeho zrak navíc pronikal i skálou. Řecké jméno Lynkeus se ve francouzštině psalo Lyncés, z čehož později vzniklo lynx neboli rys.¹⁹²

Španělský i český frazém představují přirovnání. Liší se pouze formou vyjádření, srov. implicitní (*de lince*) a explicitní (*jako rys*). Viz 4.2.3 *Přirovnání*.

¹⁸⁷ ZALESKI, Zbigniew. Brusel: European Parliament, 2009. in Český národní korpus InterCorp, pozn. 135

¹⁸⁸ NOVOTNÝ, Michal. *Falešní proroci v beránčím rouše* [online][cit. 2016-04-11]. Dostupné z: http://zpravy.rozhlas.cz/strednicechy/slova/_zprava/falesni-proroci-v-berancim-rouse--204426

¹⁸⁹ REAL ACADEMIA ESPAÑOLA, pozn. 134

¹⁹⁰ ČERMÁK, pozn. 130

¹⁹¹ BARRICO, Alessandro, *City*. Přeložil Xavier GONZÁLEZ ROVIRA. Barcelona: Editorial Anagrama, 2001. in Český národní korpus – InterCorp, pozn. 135

¹⁹² POKORNÝ, pozn. 137, s. 92

Perro ladrador, poco mordedor.

Kategorie: Poremie (refrán)

Význam: O někom, kdo je velmi popudlivý a často vyhrožuje, ale ve skutečnosti není nebezpečný.¹⁹³

Český ekvivalent: Pes, který štěká, nekouše.¹⁹⁴

Kontext: “Pero yo tranquila porque, ya lo dice el refrán, *perro ladrador poco mordedor*. (Le mira y le sonríe.) Sé que siempre me fuiste fiel. (Se arregla el pelo).“¹⁹⁵

Ve španělské variantě je vypuštěný přísudek a vztah mezi dvěma větnými členy je naznačen implicitně. V češtině má poremie větnou formu.

Más pobre que las ratas/ una rata

Kategorie: Adjektivní lokuce

Význam: Být velmi chudý¹⁹⁶

Český ekvivalent: Chudý jak kostelní myš¹⁹⁷

Kontext: „En esta casa no hay nadie con más jonra que yo, aunque todos ustedes sean unos ricachones y yo *más pobre que las ratas*.“¹⁹⁸

Motivace: Krysa se živí tím, co najde, ale nemá žádný vlastní ‘majetek’. Kostelní myš je ještě ‘chudší’ než ostatní myši a krysy, protože v kostele špatně shání potravu.

Frazémy se liší počtem komponentů (srov. specifikace *kostelní myš*) a stupněm komparace (srov. španělské porovnání oproti českému přirovnání). Obraznost lze považovat jako velmi podobnou vzhledem k fyzické podobě krysy a myši.

¹⁹³ REFRANERO MULTILINGÜE , pozn. 139

¹⁹⁴ DOUBEK, pozn. 162

¹⁹⁵ PEDRERO, Paloma. *El pasamanos*. Madrid, 1995. in REAL ACADEMIA ESPAÑOLA, pozn. 136

¹⁹⁶ REAL ACADEMIA ESPAÑOLA, pozn. 134

¹⁹⁷ BAJGER, pozn. 160.

¹⁹⁸ MENDICUTTI, Eduardo. *El palomo cojo*. Barcelona: Tusquets, 1995. in REAL ACADEMIA ESPAÑOLA, pozn. 136

9.3 Relativní ekvivalenty

Relativní ekvivalence spočívá v částečné záměně obraznosti. Struktura zůstává stejná.

Trabajar como un burro

Kategorie: Verbální lokuce

Význam: Hodně pracovat¹⁹⁹

Český ekvivalent: Dřít jako mezek²⁰⁰

Kontext: „A pesar de que *trabajaba como un burro* el jefe no me dió la paga.“²⁰¹

Echar margaritas a los cerdos/ puercos

Kategorie: Verbální lokuce

Význam: Chovat se přívětivě k někomu, kdo to neocení.

Český ekvivalent: Házet perly sviním²⁰²

Kontext: „Es absurdo preocuparse por el ser humano, es lo mismo que *echarle margaritas a los cerdos*. ¡Los hombres no están hechos para ser libres! Si les aflojas la rienda, se desbocan... el hombre es una bestia, una bestia pura...“²⁰³

Motivace: Sedmikrásky, resp. v češtině perly, jsou sice krásné, ale prasata je neocení, jelikož jim nejsou k ničemu užitečné.

Como un elefante en una cacharrería

Kategorie: Adverbiální lokuce

¹⁹⁹ CANTERA, pozn. 140

²⁰⁰ BAJGER, pozn. 160

²⁰¹ BAJGER, pozn. 160

²⁰² SAVAIANO, pozn. 144

²⁰³ MAHIEU, Roma. *La gallina ciega*. Madrid: Vox, 1980. in REAL ACADEMIA ESPAÑOLA, pozn. 136

Význam: O někom, kdo se chová neohrabaně, způsobuje škody.²⁰⁴

Český ekvivalent: Jako slon v porcelánu²⁰⁵

Kontext: „El nuevo ministro de economía conservador entró *como un elefante en una cacharrería* y anunció inmediatamente subidas de impuestos y recortes del gasto.“²⁰⁶

Como gallina en corral ajeno

Kategorie: Adverbiální lokuce

Význam: Být zmatený, cítit se nepříjemně v cizím prostředí.²⁰⁷

Český ekvivalent: Jako ryba na suchu²⁰⁸

Kontext: „Si se piensa que tú deambulabas todavía por aquel recinto *como gallina en corral ajeno*, sin norte y sin amigos, se comprenderá mejor la sensación de desamparo que experimentaste sólo verle.“²⁰⁹

Motivace: Nikdo se necítí dobře ve svém nepřírodném prostředí. Pro slepici je to cizí dvůr, pro rybu souš.

Vzhledem k tomu, že jsou obě přirovnání založena na vztahu živočicha a jeho přirozeného prostředí, obraznost lze chápat jako částečně shodnou.

Hacerse la carne de gallina/ Ponerse/tener la piel de gallina²¹⁰

Kategorie: Verbální lokuce

Význam: Mít strach nebo cítit chlad.²¹¹

Český ekvivalent: Mít husí kůži²¹²

²⁰⁴ ČERMÁK, pozn. 130

²⁰⁵ ČERMÁK, pozn. 130

²⁰⁶ *Working language* [online][cit. 2016-04-26]. Dostupné z: <http://working-language.blogspot.cz/2010/07/como-un-elefante-en-una-cacharrería.html>

²⁰⁷ REAL ACADEMIA ESPAÑOLA, pozn. 134

²⁰⁸ SAVAIANO, pozn. 144

²⁰⁹ MARTÍN VIGIL, José Luis. *En defensa propia*. Barcelona: Planeta, 1985. in REAL ACADEMIA ESPAÑOLA, pozn. 136

²¹⁰ CANTERA, pozn. 140

²¹¹ REAL ACADEMIA ESPAÑOLA, pozn. 134

Kontext: „ El testimonio de uno de los bomberos que participó en la operación *pone la piel de gallina*. „Si hubiéramos llegado más tarde, el fuego se hubiera extendido a toda la manzana de casas.“²¹³

Motivace: Pocit strachu nebo chladu se projeví na pokožce. Její vzhled připomíná kůži oškubané slepice²¹⁴, resp. husy.

Hacer el ganso/ oso

Kategorie: Verbální lokuce

Význam: Dělat ze sebe šaška pro pobavení ostatních²¹⁵

Český ekvivalent: Dělat ze sebe šaška²¹⁶

Kontext: „ Si no dejas de hacer el oso no voy contigo al concierto.“²¹⁷

Motivace: Varianta s medvědem pravděpodobně odkazuje na medvěda v cirkuse, který neobratně provádí akrobatické kousky.²¹⁸

De noche, todos los gatos son pardos.

Kategorie: Paremie (refrán)

Význam: V nedostatečném osvětlení je snadné si někoho, resp. něco, splést nebo přehlédnout.²¹⁹ Tento frazém se také vztahuje k situaci, kdy je zákazníkovi za špatného osvětlení nebo za jiných znevýhodňujících podmínek předvedeno zboží a ten potom není schopen jeho případné vady zaznamenat.²²⁰

²¹² BAJGER, pozn. 160

²¹³ La Vanguardia, 02/02/1994 : *Una pérdida de tiempo que resultó fatídica*. Barcelona: T.I.S.A., 1994 in REAL ACADEMIA ESPAÑOLA, pozn. 136

²¹⁴ REAL ACADEMIA ESPAÑOLA, pozn. 134

²¹⁵ CANTERA, pozn. 140

²¹⁶ BAJGER, pozn. 160

²¹⁷ BAJGER, pozn. 160.

²¹⁸ VÁZQUEZ, pozn. 138, Dostupné z: <https://sigificadoyorigen.wordpress.com/2010/05/03/hacerse-el-oso/>

²¹⁹ VÁZQUEZ, pozn. 138, Dostupné z: <https://sigificadoyorigen.wordpress.com/2010/04/27/de-noche-todos-los-gatos-son-pardos/>

²²⁰ REFRANERO MULTILINGÜE , pozn. 139

Český ekvivalent: V noci je každá kráva černá.²²¹

Kontext: „Confundimos a nuestro vecino con su padre ayer por la noche.“ *De noche, todos los gatos son pardos.*²²²

Motivace: Dříve se Madrid'anům říkalo lidově *gatos*. Vzhledem k tomu, že tehdy ulice nebývaly řádně osvětlené, nebylo možné dokonale odlišovat barevné odstíny a všechno se zdálo být stejně tmavé. Z toho plyne, že v noci byli Madrid'ané všichni černí.²²³

Haber gato encerrado

Kategorie: Poremie (výpověď se specifickou hodnotou)

Význam: O něčem záhadném, podezřelém, nejasném.²²⁴

Český ekvivalent: Neklapat něco někde,²²⁵ být v něčem zakopaný pes²²⁶

Kontext: „Hay quien pide una manifestación de toda la ciudad contra la decisión del Gobierno. Otros afirman que tiene que haber "gato encerrado", porque nadie sabe dar una explicación convincente sobre tal decisión, ya que desde hace 20 años la "situación es estable", según aseguran los catedráticos Geo Gari y Brunetto Palla, quienes, tres veces al año, tienen la obligación de controlar la situación de la famosa torre y su grado de inclinación.“²²⁷

Motivace: V povídce Edgara Allana Poa *Černá kočka* se vyšetřuje případ vraždy, který se podaří vyřešit díky kočce. Vrah s úmyslem zahladit stopy po svém činu oběť zazdil. Nedopatřením se však za zeď dostala i kočka, jejíž mňoukání dovedlo kriminalisty k místu činu.²²⁸ Zakopaný pes se do češtiny dostal prostřednictvím němčiny. Váže se k němu příběh o duryňském hraběti, který svého psa, kterého velmi miloval, nechal pohřbít na zahradě svého zámku. Ze zámku už dávno zbyly jen ruiny, ale příběh o

²²¹ SAVAIANO, pozn. 144

²²² REPERTORIO, pozn. 145

²²³ VÁZQUEZ, pozn. 138, Dostupné z: <https://sigificadoyorigen.wordpress.com/2010/04/27/de-noche-todos-los-gatos-son-pardos/>

²²⁴ CANTERA, pozn. 140

²²⁵ DOUBEK, pozn. 162

²²⁶ SAVAIANO, pozn. 144

²²⁷ El País, 01/12/1989 : *La torre de Pisa será cerrada al público*. Madrid, 1989 in REAL ACADEMIA

ESPAÑOLA, pozn. 136

²²⁸ VÁZQUEZ, pozn. 138, Dostupné z: <https://sigificadoyorigen.wordpress.com/2010/05/03/hay-gato-encerrado-2/>

zakopaném psovi se tradoval dál. Z toho vzešlo, že tam, kde je ten zakopaný pes, tam je to podstatné, tam je ten vtíp.²²⁹

Obraznost lze označit jako částečně shodnou, jelikož v obou frazémeh schované, ukryté zvíře symbolizuje záhadu.

Cazar moscas

Kategorie: Verbální lokuce

Význam: Zabývat se neúčinnou, nesmyslnou činností²³⁰

Český ekvivalent: Chytat lelky²³¹

Kontext: „... El se mece en los ramajes de los cerezos ... ¡Idiota! ¡¿Qué haces aquí cazando moscasen vez de estar en el Torneo ?!“²³²

Motivace: Chytání much je zbytečné, protože se vždycky objeví další. Lelek je pták, kterého bylo v minulosti velmi těžké, prakticky nemožné, ulovit. Proto ten, kdo chytal lelky, v podstatě nedělal nic.²³³

Más vale pájaro en mano que ciento volando

Kategorie: Poremie (refrán)

Význam: O lidech, kteří se vzdají něčeho, co mají, v naději, že přijde ještě něco lepšího.²³⁴ Riskují, že nakonec přijdou o všechno.

Český ekvivalent: Lepší vrabec v hrsti než holub na střeše.²³⁵

Kontext: „Preferimos guardar nuestros ahorros a arriesgarlos en la bolsa. *Más vale pájaro en mano que cien volando.*“²³⁶

²²⁹ POKORNÝ, pozn. 137, s. 411-413

²³⁰ REAL ACADEMIA ESPAÑOLA, pozn. 134

²³¹ DOUBEK, 152

²³² Titulky k filmu Sugata Sanshiro in Český národní korpus – InterCorp, pozn. 135

²³³ *Ontola* [online][cit. 2016-04-11]. Dostupné z: <http://www.ontola.com/cs/di/chytat-lelky>

²³⁴ REFRANERO MULTILINGÜE , pozn. 139

²³⁵ SAVAIANO, pozn. 144

Matar dos pájaros de una pedrada/ de un tiro

Kategorie: Verbální lokuce

Význam: Udělat dvě věci najednou.²³⁷

Český ekvivalent: Zabít dvě mouchy jednou ranou²³⁸

Kontext: „Este año tomaré parte en el curso de la música en España y de paso visitaré a mis conocidos. *Así mato dos pájaros de una pedrada.*“²³⁹

Edad de pavo

Kategorie: Nominální lokuce

Význam: Období puberty²⁴⁰

Český ekvivalent: Telecí léta²⁴¹

Kontext: „La famosa “*edad del pavo*” suele comenzar en la pre-adolescencia, que tiene lugar a partir de los doce o trece años de edad.“²⁴²

Sin una perra/ sin una perra gorda/ sin una perra chica

Kategorie: Adverbiální lokuce

Význam: Bez peněz²⁴³

Český ekvivalent: (Být) bez koruny²⁴⁴

²³⁶ *REPERTORIO*, pozn. 145

²³⁷ REAL ACADEMIA ESPAÑOLA, pozn. 134

²³⁸ SAVAIANO, pozn. 144

²³⁹ BAJGER, pozn. 160

²⁴⁰ CANTERA, pozn. 140

²⁴¹ ČERMÁK, pozn. 130

²⁴² *Paternidad* [online]. [cit. 2016-04-26]. Dostupné z:

<http://paternidad.practicopedia.lainformacion.com/adolescentes/como-reconocer-la-edad-del-pavo-en-tu-hijo-o-hija-13899>

²⁴³ CANTERA, pozn. 140

²⁴⁴ ČERMÁK, pozn. 130

Kontext: „Los okupas, chavales sin casa, sin trabajo y *sin una perra gorda*, es natural que no se resignen, pues son jóvenes y les bulle la sangre y el idealismo, a la realidad ignominiosa que impone un sistema social reaccionario, ...“²⁴⁵

Motivace: Perra gorda/ chica je staré označení pro minci.²⁴⁶

Pez gordo (ser)/ Pájaro gordo

Kategorie: Nominální lokuce

Význam: Důležitá, vlivná osoba²⁴⁷

Český ekvivalent: Velké zvíře, zazobanec²⁴⁸

Kontext: „La OTAN considera que Hashim Thaçi es un *pez gordo* en el sindicato del crimen kosovar.“²⁴⁹

Motivace: Člověk, který je považován za velké zvíře (*pez gordo/pájaro gordo*), se obvykle pohybuje za hranou zákona, avšak díky svým konexím a vlivu se vyhýbá trestu. Toto pojmenování je vlastně připodobněním takového člověka k veliké rybě jakožto výjimečnému úlovku.²⁵⁰ Stejnou asociaci lze hledat i za synonymními výrazy *pájaro gordo* a *velké zvíře*.

A paso de tortuga

Kategorie: Adverbiální lokuce

Význam: Pomalu²⁵¹

Český ekvivalent: Hlemýždím tempem²⁵²

²⁴⁵ TORRES, RAFAEL. *El Mundo*, 15/02/1995: *Okupas, amantes del Orden*. in REAL ACADEMIA ESPAÑOLA, pozn. 136

²⁴⁶ CANTERA, pozn. 140

²⁴⁷ CANTERA, pozn. 140

²⁴⁸ SAVAIANO, pozn. 144

²⁴⁹ MUÑOZ-BASOLS, Javier. *Spanish idioms in practice: understanding language and culture*. xvi, s.17. ISBN 978-0-415-53392-8.

²⁵⁰ VÁZQUEZ, pozn. 138, Dostupné z: <https://sigificadoyorigen.wordpress.com/2010/06/01/un-pezo-gordo/>

²⁵¹ REPERTORIO, pozn. 145

²⁵² ČERMÁK, pozn. 130

Kontext: „Un santón con el pelo enmarañado y largo hasta los talones, completamente desnudo y seguido por media docena de mujeres que le tiraban pétalos de flores, cruzó la calle *a paso de tortuga*, sin que nadie le echara una sola mirada.“²⁵³

Estar como una vaca (foca)

Kategorie: Verbální lokuce

Význam: Být tlustý²⁵⁴

Český ekvivalent: Být tlustý jako prase²⁵⁵

Kontext: „¡Estoy como una vaca! Últimamente como demasiado. Tengo que ponerme a dieta.“²⁵⁶

9.4 Analogické frazeologizmy

Klíčovým kritériem pro analogické frazeologizmy je odlišná obraznost. Struktura se zde neuvažuje.

Cría cuervos, y te sacarán los ojos.

Kategorie: Poremie (refrán)

Význam: Lidé často zneužívají dobroty druhých a chovají se nevděčně. Jejich vstřícnost se může obrátit proti nim.²⁵⁷

Český ekvivalent: Čiň čertu dobře, peklem se ti odmění.²⁵⁸

Kontext: „¡Imposible! Desagradecidos! Después de todo lo que hemos hecho por ellos!... Armando, *cría cuervos y te sacarán los ojos*.“²⁵⁹

²⁵³ ALLENDE, Isabel. *El reino del Dragon de Oro*. 2003. in Český národní korpus – Intercorp, pozn. 135

²⁵⁴ DANTE, Ana. *Expresiones fijas clasificadas en funciones comunicativas: ¡Es pan comido!*. Madrid: Edinumen, 2008, ISBN 978-84-95986-12-2.

²⁵⁵ ČERMÁK, pozn. 130

²⁵⁶ DANTE, pozn. 254

²⁵⁷ REFRANERO MULTILINGÜE, pozn. 139

²⁵⁸ SAVAIANO, pozn. 144

En menos que canta un gallo

Kategorie: Adverbiální lokuce

Význam: Rychle, ihned.²⁶⁰

Český ekvivalent: Než bys řekl švec, natotata²⁶¹

Kontext: „...parecía una cometa en el cielo otoñal, aquella gran toalla se fue transformando en una mancha blanca que zigzagueaba, que bailaba al ritmo del viento, y *en menos que canta un gallo* desapareció en la oscuridad encima de los almacenes de malta.“²⁶²

Motivace: Zakokrhání je krátké.²⁶³ Švec je krátké slovo, tudíž jeho vyslovení trvá pouze chvíli.

Vender / Dar gato por liebre

Kategorie: Verbální lokuce

Význam: Prodávat zboží, které neodpovídá deklarovaným kvalitám²⁶⁴

Český ekvivalent: Prodat zajíce v pytli²⁶⁵

Kontext: „Ya te dije que no compraras ese jarrón en la tienda de la esquina. Ahora que se ha roto, has podido comprobar que no era de porcelana china sino que plástica. – Sí, *me han dado gato por liebre* y lo peor de todo es que ya no lo puedo revolver.“²⁶⁶

Motivace: Španělský frazém odkazuje na praktiku středověkých hostinských, kteří svým klientům namísto zajíce podávali kočičí maso, které bylo levnější. Jelikož jsou obě zvířata podobně veliká a mají podobné maso, nebylo snadné tuto lest odhalit.²⁶⁷

²⁵⁹ GRUPO TEATRO LA CANDELARIA. *Guadalupe años sin cuenta*. Bogotá, 1975. in REAL ACADEMIA ESPAÑOLA, pozn. 136

²⁶⁰ CANTERA, pozn. 140

²⁶¹ SAVAIANO, pozn. 144

²⁶² HRABAL, Bohumil. *Personajes en un paisaje de infancia*. Přeložila: Monika Zgustová. Barcelona: Destino, 1976. in Český národní korpus – InterCorp, pozn. 135

²⁶³ VÁZQUEZ, pozn. 138, z: <https://sigificadoyorigen.wordpress.com/2010/04/29/en-menos-que-canta-un-gallo/>

²⁶⁴ CANTERA, pozn. 140

²⁶⁵ SAVAIANO, pozn. 144

²⁶⁶ MUÑOZ-BASOLS, pozn. 250

²⁶⁷ VÁZQUEZ, pozn. 138, Dostupné z: <https://sigificadoyorigen.wordpress.com/2010/04/19/dar-gato-por-liebre/>

Česká varianta vychází z podobné myšlenky. Pokud si zákazník koupí zajíce v pytli a nepodívá se dovnitř, nemůže si být jist tím, co ve skutečnosti koupil.

No es tan fiero el león como lo pintan.

Kategorie: Poremie (refrán)

Význam: Na první pohled se všechno zdá složitější, než je ve skutečnosti. Lidé se mohou zdát nesympatičtí nebo působit nebezpečně, jde však pouze o první dojem, kterému by neměla být přikládána velká váha. Platí to i pro obchod, který se nejdříve může jevit nejistě, ale nakonec se vydaří.²⁶⁸

Český ekvivalent: Žádná kaše není tak horká, jak se uvaří.²⁶⁹

Kontext: „Es increíble lo fácil que ha sido . *No es tan fiero el león como lo pintan.*“²⁷⁰

Meterse en la boca del lobo

Kategorie: Verbální lokuce

Význam: Neopatrností se dostat do velkého nebezpečí.²⁷¹

Český ekvivalent: Zřítit se do jámy lvové²⁷²

Kontext: „Eso sí, el responsable policial deja bien claro que "la función del vigilante privado es informar; ellos no pueden intervenir ni dar una respuesta, porque sería *meterse en la boca del lobo*, la respuesta la tiene que seguir dando la policía.“²⁷³

Motivace: Český frazém vychází z Bible. Židovský zajatec v Babyloně Daniel byl za svou oddanost k Bohu vhozen do jámy plné lvů.²⁷⁴

²⁶⁸ REFRANERO MULTILINGÜE , pozn. 139

²⁶⁹ DOUBEK, pozn. 162

²⁷⁰ Titulky k filmu *As Tears Go By* (1988) in Český národní korpus – InterCorp, pozn. 135

²⁷¹ CANTERA, pozn. 140

²⁷² SAVAIANO, pozn. 144

²⁷³ La Voz de Galicia (13/12/2000). La Coruña: Control, 2000. in REAL ACADEMIA ESPAÑOLA, pozn. 136

²⁷⁴ POKORNÝ, pozn. 137, s. 94-97

A otra cosa, mariposa

Kategorie: Rutinní formule (diskursivní)

Význam: Formule, která slouží k ukončení konverzace nebo změně tématu.²⁷⁵

Český ekvivalent: Obrátme list. (z *obrátit list*²⁷⁶)

Kontext: „Me es igual, márchese de aquí, márchese. No puedo. No puedo, el que no puede soy yo. Bueno, vamos ya a otra cosa mariposa. El líder de la proposición sexual Felipe Gronsagüer está quitando al Aznarín tantos votos que se va a quedar más solo que la tertulia de Hermida de la vaca.“²⁷⁷

Motivace: Přejchod z jednoho tématu do druhého je metaforicky vyjádřen jako přelétnutí motýla z květiny na květinu. Další motivací, proč se ve frazému objevuje právě motýl (mariposa), je rým.²⁷⁸

Hacerse/ parecer una mosca/ mosquita muerta

Kategorie: Verbální lokuce

Význam: Člověk, který se tváří nekonfliktně a velmi se neprojevuje, jeho úmysly však nejsou dobré.²⁷⁹

Český ekvivalent: Být vlk v rouše beránčím/ tichá voda, která mele břehy.²⁸⁰

Kontext: „No confío en Jorge. Parece una mosquita muerta, pero luego es de esas personas que intenta aprovecharse de ti para conseguir algo.“²⁸¹

Poznámka k překladu: Doubek pro frazém *ser una mosca muerta* navrhuje překlad *být jako „mouchy, vemte si mě“*.²⁸² V konfrontaci s definicí uvedenou v SČFI „pasivní a bez zájmu“²⁸³, se nejví jako ideálně zvolený ekvivalent. Publikace *Španělské idiomy*²⁸⁴

²⁷⁵ CORPAS PASTOR, pozn. 7, s. 191

²⁷⁶ ČERMÁK, pozn. 130

²⁷⁷ Esta noche cruzamos el Mississippi (22/10/96), Tele 5 in REAL ACADEMIA ESPAÑOLA, pozn. 136

²⁷⁸ VÁZQUEZ, pozn. 138, Dostupné z: <https://sigificadoyorigen.wordpress.com/2010/04/16/%C2%A1a-otra-cosa-mariposa/>

²⁷⁹ REAL ACADEMIA ESPAÑOLA, pozn. 134

²⁸⁰ ČERMÁK, pozn. 130

²⁸¹ DANTE, pozn. 254

²⁸² DOUBEK, pozn. 162

²⁸³ ČERMÁK, pozn. 130

k výrazu *hacerse la mosca/ mosquita muerta* nabízí ekvivalenty „přetvařovat se, dělat mrtvého brouka“. Podle SČFI je ten, kdo dělá mrtvého brouka, typicky člověk v odpovědné funkci, který v kritické situaci předstíhá, že se ho problém netýká a ignoruje ho.²⁸⁵ V tomto případě lze rovněž zaznamenat významový posun.

No oírse una mosca/ el vuelo de una mosca

Kategorie: Poremie (výpověď se specifickou hodnotou)

Význam: O absolutním tichu²⁸⁶

Český ekvivalent: Být ticho jako v hrobě²⁸⁷

Kontext: „El lugar inspira todos los días a Sónia Estima Marques cuando abre las ventanas de su habitación y recuerda los días allí vividos con su padre, ya fallecido, durante el acondicionamiento de una antigua alquería como hospedaje de turismo rural. *No se oía una mosca*, lo cual les animaba a esmerarse con los detalles que asegurarían un flujo de clientes tranquilos y generosos con su tiempo.“²⁸⁸

En boca cerrada, no entran moscas.

Kategorie: Poremie (refrán)

Význam: V některých situacích je lepší mlčet.²⁸⁹

Český ekvivalent: Mluvití stříbro, mlčeti zlato.²⁹⁰

Kontext: „Exactamente, senador. Bueno, pues tendremos que mirar el asunto de frente y jugar un poco al póquer. No tengo más remedio que aceptar la responsabilidad, pero le voy a tener que pedir que no diga nada por el momento. - No, no. *En boca cerrada no*

²⁸⁴ SAVAIANO, pozn. 144

²⁸⁵ ČERMÁK, pozn. 130

²⁸⁶ CANTERA, pozn. 140

²⁸⁷ DOUBEK, pozn. 162

²⁸⁸ GALLARDO RODRÍGUEZ, FERNANDO. No se oye una mosca: MONTE DO CHORA CASCAS, turismo rural en el Alentejo portugués. *El País* [online]. (28/05/2011) [cit. 2016-04-26]. Dostupné z: http://elpais.com/diario/2011/05/28/viajero/1306614248_850215.html

²⁸⁹ REFRANERO MULTILINGÜE, pozn. 139

²⁹⁰ SAVAIANO, pozn. 144

entran moscas, señor presidente. Sólo diré, si no le importa, que considero que la situación es extremadamente seria.“²⁹¹

Por si las moscas

Kategorie: Adverbiální lokuce

Význam: Kdyby náhodou, pro všechny případy²⁹²

Český ekvivalent: Pro strýčka příhodu²⁹³

Kontext: „ He oído en la radio que hoy no va a llover y que no va a hacer tanto frío. Pero con este tiempo tan malo, nunca se sabe. Yo me he traído un jersey y un paraguas por si las moscas.“²⁹⁴

Motivace: Tento frazém je velmi starý a odkazuje na dobu, kdy se jídlo špatně uchovávalo a bylo třeba ho dobře chránit před hmyzem. Dnes obecně vyjadřuje jakékoliv předběžné opatření, které se na první pohled nejeví jako nutné.²⁹⁵

Poznámka k překladu: Podle dat z Intercorpu se tento frazém překládá nejčastěji jako *pro všechny případy, pro jistotu, kdyby náhodou*. Za povšimnutí však stojí také případ tzv. falešného přítele, srov. *kdyby někdo chtěl hledat mouchy* (hledat nedostatky) v následujícím případě: „Por si las moscas , por si vienen , oye de nuevo susurrar a su espalda.“ (Marsé, Juan: Kaligrafie snů, 2012). „Kdyby někdo chtěl hledat nějaké mouchy, kdyby přišli, slyší znovu šeptat za zády.“ (Jungmannová, Marie)²⁹⁶

Cada oveja con su pareja.

Kategorie: Poremie (refrán)

²⁹¹ SCHWARTZ, Fernando. *La conspiración del Golfo*. Barcelona: Planeta, 1983. in REAL ACADEMIA ESPAÑOLA, pozn. 136

²⁹² REAL ACADEMIA ESPAÑOLA, pozn. 134

²⁹³ SAVAIANO, pozn. 144

²⁹⁴ DANTE, pozn. 254

²⁹⁵ VÁZQUEZ, pozn. 138, Dostupné z: <https://sigificadoyorigen.wordpress.com/2010/05/26/por-si-las-moscas/>

²⁹⁶ Český národní korpus – Intercorp, pozn. 135

Význam: Nejlépe si rozumí lidé, kteří mají něco společného, patří do stejné společenské vrstvy nebo mají společné koníčky. Obvykle se toto rčení vztahuje k partnerům²⁹⁷

Český ekvivalent: Vrána k vráně sedá²⁹⁸.

Kontext: „¡A mi mujer con eso! -dijo Sancho Panza, que hasta entonces había ido callando y escuchando-, la cual no quiere sino que cada uno case con su igual, ateniéndose al refrán que dicen *cada oveja con su pareja*“²⁹⁹

Ve španělském frazému je vypuštěn přísudek, zatímco struktura českého ekvivalentu odpovídá větě. Oba frazémy tvoří úplnou výpověď, proto je lze označit jako pemie.

Tener pájaros en la cabeza

Kategorie: Verbální lokuce

Význam: Mít v hlavě bludy, trpět halucinacemi.³⁰⁰

Český ekvivalent: Strašit někomu ve věži.³⁰¹

Kontext: „¿Quién es el amante? No lo han dicho, dicen que no es la primera vez. Así que está en boca de todos . ¿Qué más sabes? Dicen que *tiene muchos pájaros en la cabeza*. Una vez dejó su casa para ir a Palermo a servir. No me parece un escándalo, es un trabajo como cualquier otro.“³⁰²

El perro del hortelano (que ni come ni deja comer)

Kategorie: Nominální lokuce

Význam: O někom, kdo se něčeho zříká a to stejné vyžaduje i po ostatních.³⁰³

Český ekvivalent: Žába na prameni (Sedí na tom jako žába na prameni.³⁰⁴)

²⁹⁷ REFRANERO MULTILINGÜE , pozn. 139

²⁹⁸ ČERMÁK, pozn. 130

²⁹⁹ DE CERVANTES SAAVEDRA, Miguel. *Segunda parte del ingenioso caballero don Quijote de la Mancha*. Barcelona: Instituto Cervantes, 1615. in REFRANERO MULTILINGÜE , pozn. 139

³⁰⁰ REAL ACADEMIA ESPAÑOLA, pozn. 134

³⁰¹ DOUBEK, pozn. 162

³⁰² Titulky k filmu *Giorno della civetta*, Il (1968) in Český národní korpus – Intercorp, pozn. 135

³⁰³ REFRANERO MULTILINGÜE , pozn. 139

Kontext: „Imitando al perro del hortelano que no come ni deja comer, ciertos cívicos han perjudicado a sus regiones al no trabajar ni dejar trabajar, al no invertir ni dejar invertir...”³⁰⁵

Motivace: Vychází z povídky o psovi zelináře, který hlídal zboží svého pána. Sám zeleninu nejedl a hlídal, aby neujídali ani ostatní.³⁰⁶ Žába sedící na kameni zabraňuje průtoku vody.³⁰⁷

¡A otro perro con este hueso!

Kategorie: Rutinní formule (psycho – sociální)

Význam: Fráze, která vyjadřuje nedůvěru k pravdivosti toho, co bylo řečeno.³⁰⁸

Český ekvivalent: Povídali, že mu hráli.³⁰⁹

Kontext: „Le repito que vengo en son de paz . - *A otro perro con ese hueso* , decían los ojos de Príamo Ferro.”³¹⁰

Por la boca muere el pez.

Kategorie: Poremie (refrán)

Význam: Lidé by měli přemýšlet nad tím, co říkají, protože je jejich slova mohou dostat do nepříjemných situací. Někdy je lepší mlčet.³¹¹

Český ekvivalent: Pro hubu na hubu³¹²

Kontext: „¿Es cierto, como afirman los dirigentes del PSOE, que se va a recurrir a la violencia para que el paro general sea un éxito? - *Por la boca muere el pez*. Los únicos

³⁰⁴ SAVAIANO, pozn. 144

³⁰⁵ LOS TIEMPOS (03/02/1997). *La misión de los comités cívicos*. Cochabamba, 1983. in REAL ACADEMIA ESPAÑOLA, pozn. 136

³⁰⁶ VÁZQUEZ, pozn. 138, Dostupné z: <https://sigificadoyorigen.wordpress.com/2010/04/29/el-perro-del-hortelano/>

³⁰⁷ ČERMÁK, pozn. 130

³⁰⁸ CANTERA, pozn. 140

³⁰⁹ ČERMÁK, pozn. 130

³¹⁰ PÉREZ-REVERTE, Arturo. *La piel del tambor*. Madrid: Alfaguara, 1997. in Český národní korpus – InterCorp, pozn. 135

³¹¹ REFRANERO MULTILINGÜE , pozn. 139

³¹² SAVAIANO, pozn. 144

que están recurriendo a las coacciones y a esgrimir el espantajo de la violencia son el PSOE y el Gobierno.“³¹³

Motivace: Ryba by si měla dávat pozor na to, co jí, aby se nechytila na rybářovu návnadu. Stejně tak by člověk neměl mluvit bez rozmyslu, aby si nezpůsobil nepříjemnosti.³¹⁴

Estar pez (en algo)

Kategorie: Verbální lokuce

Význam: Být v něčem nevzdělaný.³¹⁵

Český ekvivalent: Nemít o něčem páru³¹⁶

Kontext: „No ingresó en la universiad porque no había estudiado nada y *estaba pez* en su carrera.“³¹⁷

Ratón/ rata de biblioteca

Kategorie: Nominální lokuce

Význam: Člověk s velkým zaujetím pro četbu.³¹⁸/ Člověk s velkým zájmem o vzdělání, který hodně čte.³¹⁹

Český ekvivalent: Knihomol³²⁰

Kontext: „Yo soy un *ratón de biblioteca* aunque no se me note. ¿Que prefiere? ¿Los misterios ? ¿Las novelas de espionaje? ¿Ian Fleming?“³²¹

³¹³ EL PAÍS (01/12/1988). Madrid: Diario El País, S.A. in REAL ACADEMIA ESPAÑOLA, pozn. 136

³¹⁴ VÁZQUEZ, pozn. 138, Dostupné z: <https://sigificadoyorigen.wordpress.com/2010/04/29/el-pez-por-la-boca-muere/>

³¹⁵ CANTERA, pozn. 140

³¹⁶ BAJGER, pozn. 160

³¹⁷ BAJGER, pozn. 160

³¹⁸ CANTERA, pozn. 140

³¹⁹ REAL ACADEMIA ESPAÑOLA, pozn. 134

³²⁰ DOUBEK, pozn. 162

³²¹ Titulky k filmu Patriot Games (1992) in Český národní korpus – InterCorp, pozn. 135

Motivace: Stejně jako se myši zabydlují v cizích obydlích, nadšení čtenáři se cítí jako doma v knihovně. Láska ke knihám je ve španělské variantě vyjádřena prostřednictvím místa, kde se knihy typicky vyskytují. V české variantě je již kniha vyjádřena explicitně.

Kromě rozdílu v obraznosti lze pozorovat příklady frazémů na dvou různých rovinách. Španělský frazém je tvořen na úrovni lexikální, zatímco jeho český protějšek na úrovni morfemické. (Viz 4.2 Klasifikace podle Františka Čermáka)

Coger el toro por las astas/ por los cuernos

Kategorie: Verbální lokuce

Význam: Vypořádat se s něčím³²²

Český ekvivalent: Postavit se k věci čelem³²³

Kontext: „Cogió el toro por los cuernos a finales del año pasado, recortando los costes de personal sustituyendo empleados a tiempo completo por otros a tiempo parcial y becarios.“³²⁴

Motivace: Toreador tímto gestem dává na odiv svou odvahu.³²⁵

A toro pasado

Kategorie: Adverbiální lokuce

Význam: Pozdě. Když někdo promeškal příležitost.³²⁶

Český ekvivalent: S křížkem po funuse³²⁷

³²² REAL ACADEMIA ESPAÑOLA, pozn. 134

³²³ SAVAIANO, pozn. 144

³²⁴ *Moderna tauromaquia* [online]. [cit. 2016-04-12]. Dostupné z: <http://moderna-tauromaquia.blogspot.cz/p/2-coger-el-toro-por-los-cuernos.html>

³²⁵ GÓMEZ GONZÁLES, Alba a Clara UREÑA TORMO. *Locuciones y refranes para dar y tomar: El libro para aprender más de 120 locuciones y refranes del español. Niveles B2 y C1*. 1. Alcalá de Henares: Servicio de Publicaciones de la Universidad de Alcalá, 2014, ISBN 978-84-16133-475. S. 51

³²⁶ CANTERA, pozn. 140

³²⁷ ČERMÁK, pozn. 130

Kontext: „El ex-ministro admite ahora, *a toro pasado*, que bajar los impuestos en un entorno de tipos reales negativos fue un error.“³²⁸

Motivace: Toreador zapíchno do býka kopí poté, co kolem něj býk proběhne. Tato pozice je pro toreadora bezpečná. Pro býka už je pozdě.³²⁹

En los cuernos de(l) toro/ En las astas del toro

Kategorie: Adverbiální lokuce

Význam: Ve velkém nebezpečí³³⁰

Český ekvivalent: V úzkých³³¹

Kontext: No quiero más jugar el ajedrez contigo porque siempre me pones en los cuernos del toro.³³²

Motivace: Rohy jsou symbolem pro nebezpečí.

Vacas flacas /gordas

Kategorie: Nominální lokuce

Význam: Období bídy/ prosperity³³³

Český ekvivalent: Hubená/ tučná léta³³⁴

Kontext: „... Y, sin embargo, en tiempos de *vacas flacas* el gasto en salud es con frecuencia uno de los primeros que se reducen.“³³⁵

Motivace: Tento frazém vychází z příběhu ze Starého zákona. Jedné noci se zdál faraonovi sen o tom, jak 7 vychrtlých krav pohltilo 7 velkých, tučných krav, které se

³²⁸ *Moderna tauromaquia* [online]. [cit. 2016-04-12]. Dostupné z: <http://moderna-tauromaquia.blogspot.cz/p/4-toro-pasado.html>

³²⁹ GÓMEZ GONZÁLES, pozn. 325, s. 148

³³⁰ CANTERA, pozn. 140

³³¹ BAJGER, pozn. 160

³³² BAJGER, pozn. 160

³³³ CANTERA, pozn. 140

³³⁴ SAVAIANO, pozn. 144

³³⁵ BAN KI-MOON, Margaret Chan. *Más allá de la pandemia*. Praha: Project Syndicate Association, 2009. in Český národní korpus – InterCorp, pozn. 135

pásly na břehu Nilu. Židovský zajatec Josef faraonův sen vyložil jako Boží poselství, které předeslalo sedm let prosperity a následných 7 let bídy. Josefův výklad se vyplnil.³³⁶ Česká varianta na biblický příběh neodkazuje, ale obsahuje stejnou metaforu, tj. vyhublost asociuje chudobu, resp. tloušťka bohatství.

9.5 Frazeologizmy bez ekvivalentu

Do této skupiny patří všechny frazémy, pro které nebyl nalezen odpovídající lexikalizovaný ekvivalent.

A los pies de los caballos (estar)

Kategorie: Adverbiální lokuce

Význam: V ošemetné situaci³³⁷; být znevážen, diskreditován³³⁸

Kontext: „En la Comisión de Agricultura tenemos un buen compromiso. Sin embargo, el Grupo Liberal parece que está intentando poner este acuerdo *a los pies de los caballos* ...“³³⁹

Ser un elefante blanco

Kategorie: Verbální lokuce

Význam 1: O něčem finančně náročném a zároveň neúčinném³⁴⁰

Význam 2: O někom, resp. něčem mimořádném.³⁴¹

Kontext: „Por último , debemos tener el coraje de poner fin a una serie de enormes *elefantes blancos* , como el proyecto ITER , que , de hecho , engulle una cantidad sustancial de dinero para la investigación europea.“³⁴²

³³⁶VÁZQUEZ, pozn. 138, Dostupné z: <https://sigificadoyorigen.wordpress.com/2010/04/30/epocas-de-vacas-flacas/>

³³⁷CANTERA, pozn. 140

³³⁸REAL ACADEMIA ESPAÑOLA, pozn. 134

³³⁹PARISH, Neil. Brusel: European Parliament, 2009. in Český národní korpus - InterCorp

³⁴⁰REAL ACADEMIA ESPAÑOLA, pozn. 134

³⁴¹CANTERA, pozn. 140

Matar la gallina de los huevos de oro

Kategorie: Verbální lokuce

Význam: Připravit se o svůj zdroj příjmů.³⁴³

Kontext: „Ay , Tony. Cuando yo ordené que te asesinaranestaba preocupado de estar*matando a la gallina de los huevos de oro.*“³⁴⁴ (V korpusu InterCorp je uveden doslovný překlad *zabít slepici, co snáší zlaté vejce*)

Misa de(l) Gallo

Kategorie: Nominální lokuce

Význam: Mše, která se koná 24. prosince o půlnoci³⁴⁵ (půlnoční mše)

Kontext: „La época de nosotros era diferente. Nosotros, por lo menos, el veinticuatro de diciembre nos vestíamos, nos poníamos las grandes galas, íbamos a *misa de gallo*, recibíamos la el nacimiento del niño Dios, todos en la iglesia, regresábamos a la casa y montábamos la cena.“³⁴⁶

Motivace: K výrazu *kohoutí mše* se váže více příběhů. Jedna z verzí vypráví o tom, že byl kohout prvním, kdo se dozvěděl o narození Ježíška a zvěstoval tuto novinu lidem.³⁴⁷

Ponerle el cascabel al gato

Kategorie: Verbální lokuce

Význam: Pustit se do riskantního podniku³⁴⁸

Kontext: „Algún día, alguien debe *poner el cascabel al gato* y desde fuera emprender la tarea de crear una Policía limpia y responsable.“³⁴⁹

³⁴² LAMBERTS, Philippe. Brusel: European Parliament, 2011 in Český národní korpus – InterCorp, pozn. 135

³⁴³ SAVIANO, 144

³⁴⁴ Titulky k filmu Iron Man (2008) in Český národní korpus – InterCorp, pozn. 135

³⁴⁵ REAL ACADEMIA ESPAÑOLA, pozn. 134

³⁴⁶ CSHC-87 Entrevista 106 (Venezuela) in REAL ACADEMIA ESPAÑOLA, pozn. 136

³⁴⁷ *Te interesa saber* [online][cit. 2016-04-11]. Dostupné z: <http://www.teinteresasaber.com/2011/12/misa-del-gallo-su-origen-e-historia.html>

³⁴⁸ SAVIANO, pozn. 144

Motivace: Frazém vychází z pohádky Jeana de la Fontaine, která vypráví o myších, které se rozhodly chránit se před kočkou. Jednu myš napadlo, že by mohly kočce nasadit na krk rolničku, jejíž zvuk by je před jejím příchodem varoval. Všechny myši byly z nápadu nadšené, když však došlo na lámání chleba a bylo třeba určit dobrovolníka, který by se odvážil kočce rolničku nasadit, všechny myši hledaly výmluvy a žádná se k činu neměla. Nasadit kočce rolničku tedy znamená riskantní podnik.³⁵⁰

Ver los toros desde la barrera

Kategorie: Verbální lokuce

Význam: Účastnit se něčeho bez podstoupení rizika³⁵¹

Kontext: „La contribución alemana a la guerra de Libia es mantenerse al margen, viendo los toros desde la barrera.“³⁵²

Motivace: *Barrera* v koridě označuje první řadu v hledišti. Divák býčím zápasům pouze přihlíží a nepodstupuje žádné riziko.

³⁴⁹ VISTAZO, 04/09/1997. *Mentir: un placer sensual, policial*. Quito: Ecuonet, 1997 in REAL ACADEMIA ESPAÑOLA, pozn. 136

³⁵⁰ MUÑOZ-BASOLS, pozn. 249

³⁵¹ REAL ACADEMIA ESPAÑOLA, pozn. 134

³⁵² *Moderna tauromaquia* [online]. [cit. 2016-04-12]. Dostupné z: <http://moderna-tauromaquia.blogspot.cz/p/3-saltarse-la-torera.html>

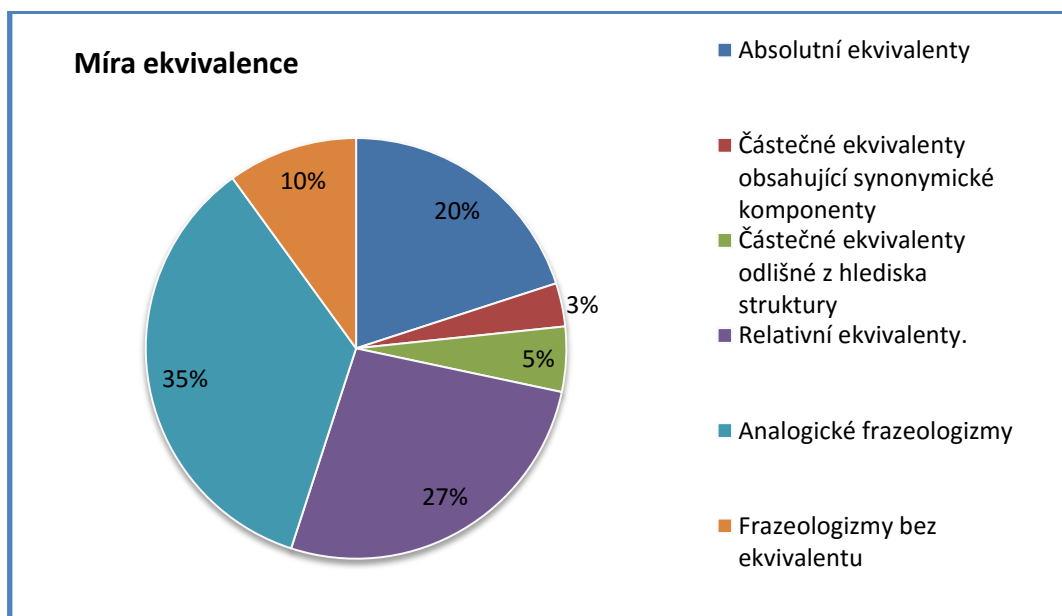
10 Zhodnocení praktické části

V této kapitole zrekapitulujeme a okomentujeme výsledky praktické části. Zaměříme se na ekvivalenci, formální stránku frazémů a stereotypy.

10.1 Míra ekvivalence

Pro praktickou část bylo shromážděno celkem 60 španělských frazeologizmů, které byly konfrontovány s českou frazeologií a následně klasifikovány podle míry ekvivalence. Celkem jsme identifikovali 21 analogických frazeologizmů, 16 relativních ekvivalentů, 12 absolutních ekvivalentů, 6 frazeologizmů bez ekvivalentu, 3 částečné ekvivalenty odlišné strukturou a 2 částečné ekvivalenty obsahující synonymický komponent. Procentuální zastoupení jednotlivých skupin je znázorněno v grafu.

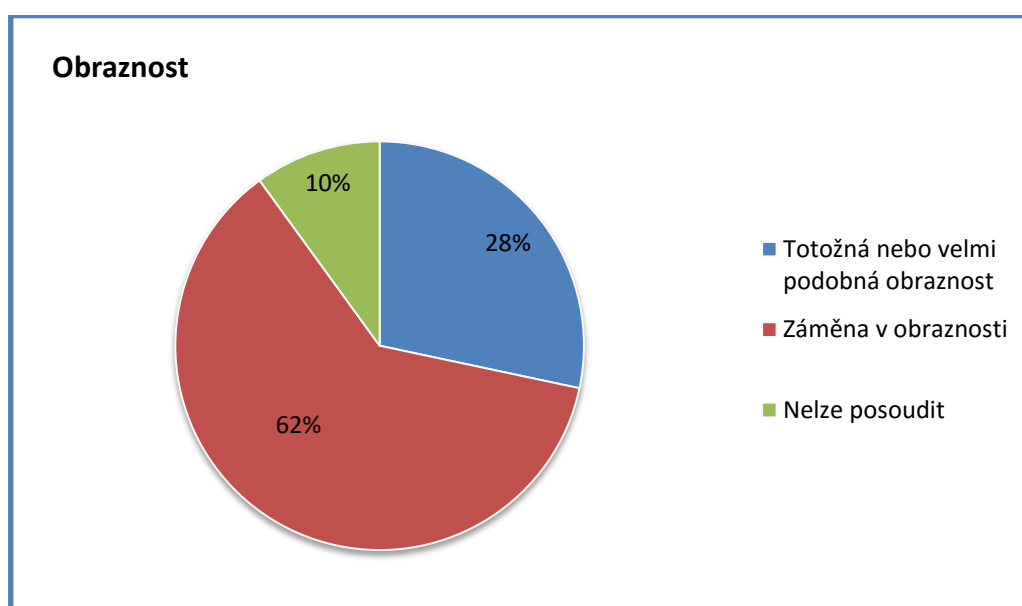
Graf 1: Frazémy z hlediska míry ekvivalence

Pokud klasifikaci zjednodušíme a zaměříme se pouze na kritérium obraznosti, mohou nastat 3 situace:

- (1) záměna v obraznosti (ať už částečná nebo absolutní), srov. analogické frazeologizmy a relativní ekvivalenty,
- (2) shodná nebo velmi podobná obraznost, srov. absolutní a částečné ekvivalenty, nebo
- (3) obraznost nelze posoudit, srov. frazeologizmy bez českého ekvivalentu.

Graf 2: Frazémy z hlediska obraznosti

V analyzovaném vzorku převažují frazémy s odlišnou obrazností. Důvodem je pravděpodobně fakt, že porovnáváme dva odlišné jazyky, románský a slovanský, které se vyvíjely nezávisle na sobě. Hrají zde roli i kulturní specifika obou národů, srov. frazeologizmy z oblasti koridy *a toro pasado*, *coger el toro por los cuernos*, aj. Podobnou obraznost v češtině nelze očekávat.

Navzdory tomu v obou jazycích pozorujeme i ekvivalenty, které vytváří stejný nebo velmi podobný obraz. Česká i španělská kultura je ovlivněna křesťanstvím a tento vliv se projevuje i v jazyce. V této souvislosti můžeme zmínit biblickou interpretaci psa jako nečistého stvoření hodného zavržení, která pronikla do frazémů *el tiempo/ la vida de perros* (psí počasí/ psí život). Ekvivalenty se shodnou obrazností dále často vycházejí ze

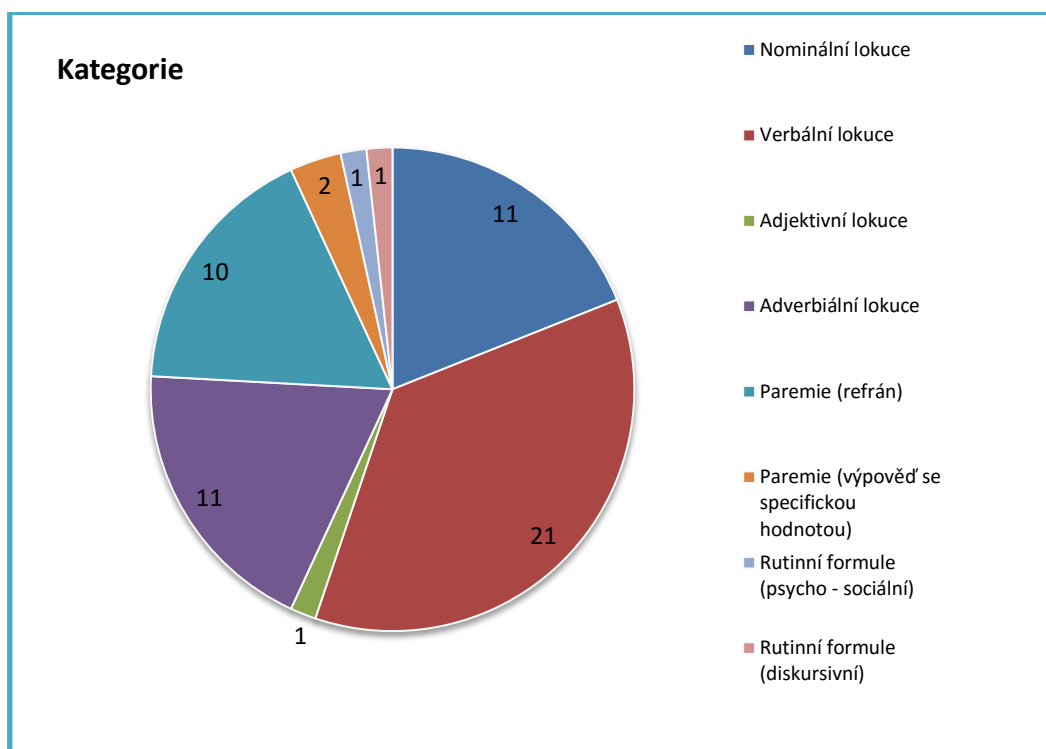
známých příběhů, srov. legenda o bystrozrakém Lynkeovi (tener los ojos de lince – mít oči jako rys) nebo vyprávění o lstivých krokodýlech (las lágrimas de cocodrilo – krokodýlí slzy). V neposlední řadě se setkáváme i s ekvivalenty založenými na obecně rozšířeném stereotypu, srov. nepřátelství mezi psem a kočkou (como el gato y el perro – jako pes a kočka).

Skupina frazémů bez českého ekvivalentu čítá pouze 6 exemplářů. Jsou to výrazy, pro které nebyly nalezeny vhodné ekvivalentní frazeologizmy, do češtiny jsou však jednoduše přeložitelné opisem.

10.2 Formální stránka frazémů

Excerpci z různých typů slovníků a internetových databází jsme získali z formálního hlediska rozmanitý vzorek. Zastoupení různých formálních typů (v naší klasifikaci označených jako *kategorie*) znázorňuje graf.

Graf 3: Frazeologizmy z formálního hlediska

10.3 Stereotypy spojené se zvířaty

Stereotypy neboli asociace, které si vytváříme v souvislosti se zvířaty, jsou reflektovány i v jazyce. Tento proces je nejlépe viditelný na většině přirovnání, ať už jsou vyjádřena explicitně (*estar como la vaca*) nebo implicitně (*ser lobo con piel de cordero*). Existují ovšem i výjimky. Např. v případě *como el pez en el agua* můžeme konstatovat, že je zde obraznost ryby zvolena náhodně, bez hlubšího významu. Přirovnání stojí na vyjádřeném vztahu živočicha (např. ryby) a jeho přirozeném prostředí (v tomto případě vody). Na stejném principu funguje přirovnání *como abeja en flor*. Stereotypy se neprojevují pouze v přirovnáních, srov. přemluvu *Cuando el gato no está, los ratones bailan* (viz následující tabulka).

Na základě analyzovaného vzorku frazeologizmů jsme vypožorovali stereotypy, které jsou uvedeny v tabulkách.

Tabulka 2: Stereotypy shodné v obou jazycích

<i>stereotyp</i>	<i>španělština</i>	<i>Čeština</i>
Štíhlost	Avispa (cintura de avispa)	Vosa (vosí pas)
Neobratnost, objemnost	Elefante (como un elefante en una cacharrería)	Slon (jako slon v porcelánu)
Pejorativnost	Gato, perro (estar para el gato, tiempo/ vida de perros)	Kočka, pes (být pro kočku, psí počasí/ život)
Autorita	Gato – ratón (Cuando el gato no está, los ratones bailan.)	Kočka – myš (Když kocour není doma, myši mají pré.)
Špatné vztahy	Gato – perro (como el gato y el perro)	Pes – kočka (jako pes a kočka)
Pýcha, namyšlenost	Pavo (hincharse como un pavo)	Páv (nadýmat se jako páv)
Dobrý zrak	Lince (tener ojos de lince)	Rys (mít oči jako rys)
Kontrast zlý – hodný	Lobo – cordero (lobo con piel de cordero)	Vlk – beránek (vlk v rouše beránčím)

Tabulka 3: Odlišné stereotypy

Pracovitost	Burro (trabajar como un burro)	Mezek (dřít jako mezek)
Vtipnost	Ganso, oso (Hacer el ganso/ el oso)	-
Chování adolescentů	Pavo (edad de pavo)	Tele (telecí léta)
Hloupost	Pez (estar pez en algo)	
Chudoba	Rata (más pobre que las ratas)	Myš (chudý jako kostelní myš)
Pomalost	Tortuga (a paso de tortuga)	Hlemýžď (hlemýždím tempem)
Nebezpečí	Lobo, león (meterse en la boca del lobo, en los cuernos del toro)	Lev (jáma lvová)
Tloušťka	Vaca, foca (estar como una vaca/ foca)	Prase (být tlustý jako prase)

11 Glosář

Tento glosář obsahuje všechny analyzované španělské frazémy a jejich české ekvivalenty, resp. český překlad (některé frazémy ekvivalenty nemají). Z důvodu přehlednosti jsou frazémy řazeny podle klíčových slov (názvů zvířat). Pokud frazém obsahuje více názvů zvířat, rozhodující je první v pořadí.

ABEJA

como abeja en flor	(cítit se) jako ryba ve vodě/ (být) ve svém živlu
---------------------------	---

AVISPA

cintura de avispa	vosí pas
--------------------------	----------

BURRO

trabajar como un burro	dřít jako mezek
-------------------------------	-----------------

CABALLO

A caballo regalado, no le mires los dientes	Darovanému koni na zuby nehleď.
a los pies de los caballos	v ošemetné situaci; být znevážen, diskreditován

CERDO

echar margaritas a los cerdos/ puercos	házet perly sviním
---	--------------------

COCODRILO

lágrimas de cocodrilo	krokodýlí slzy
------------------------------	----------------

CUERVO

Cría cuervos, y te sacarán los ojos	Čiň čertu dobře, peklem se ti odmění.
--	---------------------------------------

ELEFANTE

como un elefante en una cacharrería	jako slon v porcelánu
ser un elefante blanco	být drahý a k ničemu

FOCA

estar como una foca	být tlustý jako prase
----------------------------	-----------------------

GALLINA

matar la gallina de los huevos de oro	připravít se o svůj zdroj příjmů
acostarse con las gallinas	jít spát se slepicemi
como gallina en corral ajeno	jako ryba na suchu
hacerse la carne de gallina/ ponerse/tener la piel de gallina	mít husí kůži

GALLO

en menos que canta un gallo	než bys řekl švec/ natotata
Misa de(l) Gallo	Půlnoční mše

GANSO, OSO

hacer el ganso/ oso	dělat ze sebe šaška
----------------------------	---------------------

GATO

ponerle el cascabel al gato	pustit se do riskantního podniku
De noche, todos los gatos son pardos.	V noci je každá kráva černá.
haber gato encerrado	neklapat něco někde/ být v něčem zakopaný pes
estar para el gato	být pro kočku
como el gato y el perro/ como el gato y el perro	jako pes a kočka
Cuando el gato no está, los ratones bailan.	Když kocour není doma, myši mají pré.
vender / dar gato por liebre	Prodat zajíce v pytli

LEÓN

la parte de(l) león	lví podíl
No es tan fiero el león como lo pintan.	Žádná kaše není tak horká, jak se uvaří

LINCE

tener ojos/ tener vista de lince	mít oči/ vidět jako rys
---	-------------------------

LOBO

Lobo con piel de cordero	vlk v rouše beránčím
meterse en la boca del lobo	zřítit se do jámy lvové

MARIPOSA

A otra cosa, mariposa.	Obraťme list.
-------------------------------	---------------

MOSCA

hacerse/ parecer una mosca/ mosquita muerta	být vlk v rouše beránčím/ tichá voda, která mele břehy
no oírse una mosca/ el vuelo de una mosca	být ticho jako v hrobě
En boca cerrada, no entran moscas.	Mluvití stříbro, mlčeti zlato.
por si las moscas	pro strýčka příhodu
cazar moscas	chytat lelky

OVEJA

oveja negra (de la familia)	černá ovce (rodiny)
Cada oveja con su pareja.	Vrána k vráně sedá.

PÁJARO

tener pájaros en la cabeza	strašit někomu ve věži
Más vale pájaro en mano que ciento volando.	Lepší vrabec v hrsti než holub na střeše.
matar dos pájaros de una pedrada/ de un tiro	zabít dvě mouchy jednou ranou
pájaro gordo	velké zvíře, zazobanec

PAVO

hincharse/inflarse como un pavo	nadýmat se jako páv
edad de pavo	telecí léta

PERRA/PERRO

sin una perra/ sin una perra gorda/ sin una perra chica	(být) bez koruny
Perro ladrador, poco mordedor.	Pes, který štěká, nekouše.
el perro del hortelano (que ni come ni deja comer)	žába na prameni (Sedí na tom jako žába na prameni.)
¡A otro perro con este hueso!	Povídali, že mu hráli.
tiempo de perros	psí počasí
vida de perros	psí život

PEZ

como el pez en el agua	(cítit se) jako ryba ve vodě/ být ve svém živlu
pez gordo	velké zvíře, zazobanec
Por la boca muere el pez.	Pro hubu na hubu.
estar pez (en algo)	nemít o něčem páru

RATÓN/ RATA

más pobre que las ratas/ una rata	chudý jak kostelní myš
ratón/ rata de biblioteca	knihomol

TORO

coger el toro por las astas/ por los cuernos	postavit se k věci čelem
a toro pasado	s křížkem po funuse
en los cuernos de(l) toro/ en las astas del toro	v úzkých
ver los toros desde la barrera	účastnit se něčeho bez podstoupení rizika

TORTUGA

a paso de tortuga	hlemýždím tempem
--------------------------	------------------

VACA

estar como una vaca	být tlustý jako prase
vacas flacas /gordas	hubená/ tučná léta

ZÁVĚR

Cílem práce je analýza španělských frazeologizmů, které obsahují název zvířete, přičemž byl největší důraz kladen na nalezení vhodných českých ekvivalentů a sledování míry jejich ekvivalence.

Pro praktické cíle bylo nutné nejdříve zpracovat teoretický základ. Teoretická část představila problematiku frazeologie v obecné rovině a následně v českém a španělském kontextu.

Speciální prostor byl vymezen pro klasifikaci frazémů a z ní vyplývající terminologii. Předložili jsme návrhy Corpus Pastor a Čermáka a porovnali jsme odlišnosti.

Pro praktickou část bylo shromážděno celkem 60 španělských frazémů, pro které byly vyhledány české ekvivalenty. Vycházeli jsme především z dvojjazyčných slovníků, ale výsledky jsme konfrontovali také s korpusem InterCorp.

Ačkoliv se překlady ve velké míře shodovaly, objevily se i některé diskutabilní případy, které je třeba okomentovat. V jednom případě jsme se setkali s tzv. falešným přítelem, viz *por si las moscas* (kdyby náhodou) přeloženo doslovně jako *kdyby někdo chtěl hledat nějaké mouchy*. Překladatel zde pravděpodobně nerozpoznal, že se jedná o frazeologickou jednotku. V následujících případech jsme zaznamenali významový posun. Lokuce *ser/parecer/hacerse una mosca muerta* (o člověku, který se chová nenápadně a skrývá špatné úmysly) byla přeložena jako *být jako „mouchy, vemte si mě“* (podle SČIF o někom pasivním a flegmatickém) nebo jako *dělat mrtvého brouka* (podle SČIF jednat alibisticky, o odpovědném člověku, který ignoruje problém, předstírá, že se ho netýká).

Z hlediska míry ekvivalence jsme zaznamenali nejvíce případů, kdy jsou ekvivalentní frazémy vyjádřeny na základě rozdílné obraznosti, jedná se o tzv. analogické frazeologizmy (35%). Dostatečně zastoupené jsou i relativní ekvivalenty (27%), které se vyznačují částečnou záměnou obraznosti. Pětinu (tj. 20%) tvoří absolutní ekvivalenty, které se, jak vyplývá z jejich pojmenování, shodují ve všech aspektech. Frazeologizmy, pro které nebyl nalezen žádný vhodný český ekvivalent, se ve vzorku vyskytují pouze v 10%. Nejméně početnou skupinou představují částečné ekvivalenty,

kteřé obsahují stejnou obraznost, liší se však strukturou nebo obsahují synonymický komponent. Představují pouze 8% našeho vzorku.

Z této analýzy vyplývá, že většina posuzovaných ekvivalentů (62%) představují záměnu v obraznosti, ať už částečnou nebo absolutní. V 20% se setkáváme s ekvivalenty s totožnou nebo velmi blízkou obrazností. Zbylých 10%, frazémů bez ekvivalentu nelze porovnat.

Frazémy byly dále nahlíženy z formálního hlediska. Vzhledem k tomu, že jsme pracovali se španělskými frazeologizmy, zvolili jsme klasifikaci španělské autorky Corpas Pastor. Získali jsme formálně poměrně rozmanitý vzorek, který zahrnuje všechny autorkou definované kategorie. Obecně lze konstatovat, že největší část vzorku tvoří lokuce, které se dále dělí podle slovního druhu, kterému funkčně odpovídají.

V praktické části jsme se rovněž zabývali stereotypy. Předmětem zájmu bylo především srovnat, do jaké míry se v obou pozorovaných jazycích, češtině a španělštině, shodují. Na základě španělských frazémů jsme vypočetovali celkem 16 stereotypů. Přesně polovina z nich se shodovala v obou jazycích. Jednalo se především o frazémy vycházející ze všeobecně známých příběhů (srov. *estar para el gato* – být pro kočku), velmi často biblických (srov. negativní konotace *de perros/ psi*). Zbylých 8 stereotypů bylo v češtině vyjádřeno jiným způsobem.

Závěrem můžeme konstatovat, že pro převážnou část španělských frazeologizmů lze v češtině nalézt adekvátní ekvivalent. Nejčastěji se tyto ekvivalenty liší obrazností, což si vysvětlujeme tím, že jsou srovnávány dva odlišné jazyky dvou různých národů, které mají svá kulturní specifika. Kulturními specifiky v našem případě odkazujeme na fenomén býčích zápasů. Nemalá část frazémů se však v obou jazycích absolutně shodovala. Zde hraje roli především vliv křesťanství a historická a kulturní provázanost obou národů.

RESUMÉ

El tema de este trabajo es la comparación de la fraseología checa y española. Precisamente se enfoca en las unidades fraseológicas (UFS) que incluyen la palabra clave: el nombre de un animal. El objetivo principal es encontrar los equivalentes checos de las UFS españolas y considerar el grado de equivalencia.

El trabajo consta de dos partes: la parte teórica y la parte analítica.

La parte teórica define la fraseología en general y resume brevemente su historia y evolución en el ámbito checo y español. Luego presenta las relaciones con las otras ramas científicas como son la historia, literatura, psicología, etc. A continuación se enfoca en la delimitación de la UF y aclara la diferencia entre las variantes y modificaciones. Asimismo, presta gran atención a las clasificaciones de las UFS comparando dos conceptos distintos: uno de la autora española Gloria Corpas Pastor y otro del lingüista checo František Čermák. Ambas clasificaciones se basan en los criterios diferentes.

Corpas Pastor combina el criterio de enunciado y el de fijación según cuales define tres grupos de las UFS: colocaciones, locuciones y enunciados fraseológicos. En cambio, Čermák apoya su clasificación solamente en la estructura y define los tres grupos siguientes: colocaciones (*kolokační frazémy*), proposiciones (*propoziční frazémy*) y UFS en forma de palabras compuestas (*lexikální frazémy*).

Aunque la propuesta de Čermák resulta más sencilla, hemos decidido utilizar la de Corpas Pastor, ya que la consideramos más adecuada para clasificar las UFS españolas.

Después de describir y comparar las taxonomías sigue el resumen conciso de las funciones de UFS. Al final hay un capítulo dedicado a la motivación que trata del origen de las UFS y las metáforas.

En la parte práctica se realiza nuestro análisis de las UFS. Hemos seleccionado 60 UFS que contienen el nombre de un animal y luego hemos propuesto sus equivalentes checos.

En primer lugar, nos hemos centrado en el grado de equivalencia. Según la clasificación de Makijenko *et al.* hemos dividido las UFS en 5 grupos: equivalentes absolutos,

equivalentes parciales, equivalentes relativos, UFS analógicos y UFS carentes de un equivalente.

Hemos comprobado que la mayoría de las UFS analizadas (35%) son las UFS analógicas. Estos equivalentes se diferencian solo en su estructura interna (*vnitřní struktura* u *obraznost*). Los equivalentes relativos, que se difieren en su estructura interna solo parcialmente, presentan un 27%. En el 20% de las UFS observadas hemos encontrado los equivalentes absolutos. UFS carentes de equivalente presentan solamente un 10%. Al final, los equivalentes parciales, que se difieren en su estructura externa o incluyen un componente sinonimico, aparecen con la menor frecuencia, presentan un 8%.

En segundo lugar, hemos clasificado cada UF desde el punto de vista formal según la clasificación de Corpas Pastor. Luego hemos aclarado el significado, hemos puesto el ejemplo de contexto y además, en algunos casos hemos prestado atención a la motivación. Igualmente hemos observado estereotipos manifiestos en la fraseología.

Al final facilitamos el glosario que incluye todas las UFS españolas observadas y sus equivalentes checos.

Para concluir se puede constatar que la mayoría de las UFS españolas tienen el equivalente checo. Sin embargo, no se trata de los equivalentes absolutos; en la mayoría de los casos se distinguen en la forma interna, es decir, crean las imágenes diferentes.

Seznam použitých zdrojů

Použitá literatura:

BAJGER, Kryštof. *Španělsko-české idiomatické vazby*. Bohumín: Impex, 2001, ISBN 80-86035-25-5.

CANTERA, Jesús a GOMIS BLANCO, Pedro. *Diccionario de fraseología española: locuciones, idiotismos, modismos y frases hechas usuales en español (su interpretación)*. Madrid: Abada, 2007. Referencias. Lengua. ISBN 978-84-96258-97-6.

CORPAS PASTOR, Gloria. *Manual de fraseología española*. Madrid: Gredos, 1997. ISBN 84-249-1829-0. S. I

ČERMÁK, František a Josef FILIPEC. *Česká lexikologie*. 1985. Praha: Academia

ČERMÁK, František. *Frazeologie a idiomatika česká a obecná: Czech and general phraseology*. V Praze: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1371-0.

ČERMÁK, František, Jiří HRONEK a Jaroslav MACHAČ. *Slovník české frazeologie a idiomatiky*. 2., přeprac. a dopl. vyd., V nakl. Leda vyd. 1. Praha: Leda, 2009. ISBN 978-80-7335-215-8.

DANTE, Ana. *Expresiones fijas clasificadas en funciones comunicativas: ¡Es pan comido!*. Madrid: Edinumen, 2008, ISBN 978-84-95986-12-2.

DOUBEK, Jiří. *Stručná česko-španělská frazeologie*. 1.vyd. Praha: SPN, 1961

GÓMEZ GONZÁLES, Alba a Clara UREÑA TORMO. *Locuciones y refranes para dar y tomar: El libro para aprender más de 120 locuciones y refranes del español. Niveles B2 y C1*. 1. Alcalá de Henares: Servicio de Publicaciones de la Universidad de Alcalá, 2014, ISBN 978-84-16133-475.

LAKOFF, George a Mark JOHNSON. *Metafory, kterými žijeme*. Vyd. 2. Překlad Mirek Čejka. Brno: Host, 2014. Teoretická knihovna. ISBN 978-80-7491-152-1.

MOKIJENKO, Valerij Michajlovič, T MALINSKI a Ludmila STĚPANOVÁ. *Russkaja frazeologija dlja Čechov*. 1. vyd. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1995. ISBN 80-706-7505-5.

MUÑOZ-BASOLS, Javier. *Spanish idioms in practice: understanding language and culture*. xvi, 2014. ISBN 978-0-415-53392-8.

POKORNÝ, Jindřich. *Zakopaný pes, aneb, O tom, jak, proč a kde vznikla některá slova, jména, rčení, úsloví, pořekadla a přísloví*. 1. vyd. Praha: Albatros, 1976

REJMAN, Ladislav. *Slovník cizích slov*. 3. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1971.

SAVAIANO, Eugene, Lynn W WINGET a David UTRERA DOMÍNGUEZ. *Španělské idiomy: Modismos Españoles*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2009. Jazykové učebnice pro samouky (Computer Press). ISBN 978-80-251-2481-9.

Internetové odkazy:

GUTIÉRREZ RUBIO, Enrique. Relación entre la motivación conceptual de unidades fraseológicas y las estrategias traductológicas (español – checo). *Studia Romanistica* [online]. Ostrava: Universitas Ostraviensis, 2015, **15**(1), 51 - 59 [cit. 2016-04-20]. ISSN 1803-6406. Dostupné z:

<http://dokumenty.osu.cz/ff/kro/romanistica/romanistica1-2015-full.pdf>

Moderna tauromaquia [online]. [cit. 2016-04-12]. Dostupné z: <http://moderna-tauromaquia.blogspot.cz/p/2-coger-el-toro-por-los-cuernos.html>

Národní knihovna ČR. Ježkovy voči. In: *Ptejte se knihovny* [online]. [cit. 2016-04-19]. Dostupné z: <http://www.ptejteseknihovny.cz/dotazy/mestska-knihovna-usti-nad-orlici>

NOVOTNÝ, Michal. *Falešní proroci v beránčím rouše* [online][cit. 2016-04-11]. Dostupné z: http://zpravy.rozhlas.cz/strednicechy/slova/_zprava/falesni-proroci-v-berancim-rouse--204426

NOVOTNÝ, Michal. Krokodýlí slzy. In: *Český rozhlas* [online]. [cit. 2016-04-19]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/regina/slova/_zprava/129749

REAL ACADEMIA ESPAÑOLA. *Diccionario de la lengua española* [online]. Vyd. 23. Madrid, 2014 [cit. 2016-04-10]. Dostupné z: <http://www.rae.es/>

REFRANERO MULTILINGÜE [online], Instituto Cervantes. [cit. 2016-04-10]. Dostupné z: <http://cvc.cervantes.es/lengua/refranero/>

REPERTORIO [online] Centre collégial de développement de matériel didactique. 2009 [cit. 2016-04-10]. Dostupné z: http://expressions.ccdmd.qc.ca/repertoire_es.php

SCANDOLA, Viviana. *HACIA UNA "HISTORIA DE LA FRASEOLOGÍA ESPAÑOLA"* [online]. [cit. 2016-04-16]. Dostupné z: http://commonweb.unifr.ch/artsdean/pub/gestens/f/as/files/4740/25257_112256.pdf, S. 359 – 368

Significado y Origen de Expresiones Famosas [online]. VÁZQUEZ, Sergio. [cit. 2016-04-10]. Dostupné z: <https://sigificadoyorigen.wordpress.com>

Te interesa saber [online][cit. 2016-04-11]. Dostupné z: <http://www.teinteresasaber.com/2011/12/misa-del-gallo-su-origen-e-historia.html>

VAJDLOVÁ, Miloslava. Tisty, vyžlata i masojedky k ničemuž neúčinné aneb analýza sémantického pole a čeledi slova pes ve staré češtině. *Naše řeč* [online][cit. 2016-04-25]. Dostupné z: http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7777#_ftn13

ZULUAGA, Alberto. Traductología y Fraseología. *Paremia* [online]. Madrid, 1999 [cit. 2016-04-20]. Dostupné z: <http://www.paremia.org/wp-content/uploads/P8-85.pdf>

Zdroje, ze kterých byly čerpány příklady kontextu pro praktickou část:

Český národní korpus - InterCorp. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha. [online][cit. 2016-04-11]. Dostupné z: <http://www.korpus.cz>

GALLARDO RODRÍGUEZ, FERNANDO. No se oye una mosca: MONTE DO CHORA CASCAS, turismo rural en el Alentejo portugués. *El País* [online]. (28/05/2011) [cit. 2016-04-26]. Dostupné z: http://elpais.com/diario/2011/05/28/viajero/1306614248_850215.html

Paternidad [online]. [cit. 2016-04-26]. Dostupné z: <http://paternidad.practicopedia.lainformacion.com/adolescentes/como-reconocer-la-edad-del-pavo-en-tu-hijo-o-hija-13899>

REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CREA) [online]. *Corpus de referencia del español actual*. [cit. 2016-04-11] Dostupné z: <http://www.rae.es>

Seznam schémat

Schéma 1: Klasifikace podle Corpus Pastor	20
Schéma 2: Rozvrstvení frazémů podle Čermáka	27
Schéma 3: Klasifikace na základě strukturní složky funkce.....	33

Seznam tabulek

Tabulka 1: Klasifikace podle míry ekvivalence	41
Tabulka 2: Stereotypy shodné v obou jazycích.....	77
Tabulka 3: Odlišné stereotypy	78

Seznam grafů

Graf 1: Frazémy z hlediska míry ekvivalence.....	74
Graf 2: Frazémy z hlediska obraznosti.....	75
Graf 3: Frazeologizmy z formálního hlediska.....	76